

TERCHOVÁ

Myšlienka na tento čas:

JEDINÝ REŽIM,

KTORÝ UZNÁVAL,

BOL PITNÝ...

Pavel Vilikovský

FOTO – František MUCHA

Voda

Každoročne, 22. apríla, si celosvetovo pripomíname Deň Zeme, malej modrej planéty, ktorá jediná zo zlomku dnes poznaného vesmíru dokáže byť ľudskému stvoreniu domovom a živobytím. Jej časté označenie prídavným menom modrá vzniklo po prvých kozmických letoch, ktoré fotograficky zdokumentovali našu planétu a presnejšie narysovali hranice medzi zelenohnedou pevninou a modrými oceánmi. A keďže pomer farieb ukazoval zhruba dvojtretinovú prevahu v prospech vodných plôch, farebný prívlastok bol na svete.

Vodu a jej prítomnosť v našom živote berieme často ako niečo samozrejmé, bežné, nad čím sa niekedy ani nezamýšľame. Napriek tomu je nad čím dumať a zamýšľať sa, lebo voda nie je samozrejmá a jej

mnohoraké formy nezabezpečujú len biologické prežitie, ale inšpirujú aj ľudského ducha, ktorého vie voda inšpirovať a nad jej tajomnými premenami dokáže žasnúť. Môžeme sa spolu pýtať i odpovedať si, čo všetko od vody závisí, kde a v čom sa s ňou stretávame. Také ľudské telo tvorí pri narodení až 97 percent vody, a ani v starobe pomer telesných tekutín neklesne pod 70 percent. Telesný smäd by sme nezahasili, keby nebolo prameňov či studničiek s čistou vodou. Potraviny živočíšneho i rastlinného pôvodu by nikdy neboli našim pokrmom, keby im voda nedodávala rast a nezabezpečovala trvanlivosť.

Rieky, moria i oceány nie sú len dôležitými dopravnými komunikáciami, ale tiež domovom vodnej flóry aj fauny. Fascinujúci

kolobeh vody v prírode prináša dážď, ktorý dopraje rozkvitnúť kvetom na lúčkach, sneh, ktorý krajine pomôže oddýchnuť, dožičí ľuďom radosť zo zimných športov, no nakoniec sa nenápadne roztopí a naplní podzemné priestory. Veľké objemy vody potrebujú technologické procesy priemyslu či energetika. Na druhej strane stačí výtvarníkovi pridať do farieb iba zopár kvapiek vody, aby namaľoval oku lahodiaci obraz. Toto je len zopár postrehov a mohli by sme pokračovať ďalšími. Pri zamýšľaní sa o vode by však nemala chýbať ani reflexia toho, ako človek s vodou zaobchádza, koľko jej dokáže vyplytvať a znečistiť, lebo takýmito činnosťami si, obrazne povedané, pili konár, na ktorom sedí.

Ako by sme sa teda mali stavať i správať k vode? Inšpiráciou nám môže byť sv. František Assiský, ktorý vodu nazval našou sestrou, krásnou a čistou, ku ktorej máme prechovávať lásku a úctu. Tieto slová sa oplatí zapamätať a podľa nich sa k životodarnej tekutine správať.

Marián ZAJAC

MALBA – Zuzana BOBOVSKÁ BOŠKOVÁ

TERCHOVÁ

Vydáva: Miestne kultúrne stredisko Terchová,
ul. sv. Cyrila a Metoda č. 96, 013 06 Terchová

IČO vydavateľa: 00364886

Šéfredaktor: Ján Miho ml.

Redakcia: Katarína Halapiová, Alena Cingelová, Adriána Ondrušová

Redakčná rada: Mgr. Peter Cabadaj, Rudolf Patrničák, Ing. František Kadaš, František Mucha, Mgr. Renáta Opalková, Ing. Marián Zajac

Jazyková úprava: Mgr. Peter Cabadaj

Tlač: Varínska tlačiareň, Varín

Grafická úprava: Adriána Ondrušová

Adresa redakcie: MKS Terchová, tel. č. 041/5695 129,
0911 924 189, mks@terchova.sk
Obecný úrad Terchová, tel. č. 041/5695 138,
terchova@terchova.sk

Evidenčné číslo: 3548/09

ISSN 1338-8827

Vyšlo v apríli 2021

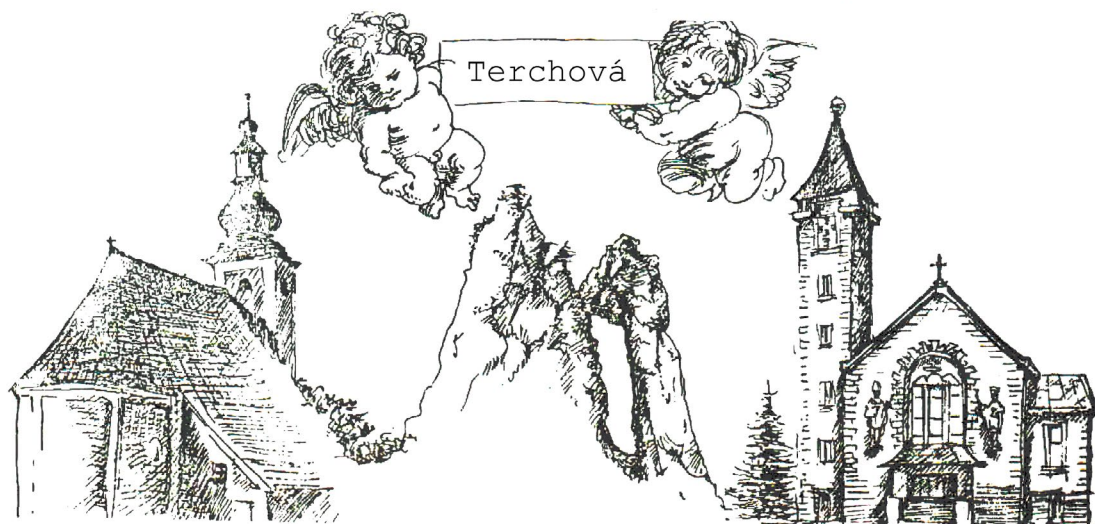

OBSAH

2	ÚVODNÍK Voda	12	DO VAŠEJ POZORNOSTI Súčasne nakrúcali v Terchovej dva filmové štáby	20-21	JUBILEUM Alojz Mucha šesťdesiatnikom Zvonica a Kaplnka svätého Floriána v Trnovom
4	FARSKÉ LISTY Životné jubileum kňaza Róberta Hanuliaka Spomienka na kňaza Borisa Ivanova	13	JUBILEUM Storočnica špičkového speváckeho telesa Storočnica narodenia Janka Nováka	22-23	RECEPTY NA TENTO ČAS Jarné zakáľacky mali v minulosti pre gazdov veľký význam
5	SPOMIENKY Poďakovanie	14-15	REMINISCENCIE Veselé príhody s Alojzom Chvastekom Keď Milan Chvastek pôsobil v Nižnej Za Marianom Veselským	24	ZŠ S MŠ ADAMA FRANTIŠKA KOLLÁRA Naša trieda číta
6-8	SERIÁL Hlavný kríž (Ne)známe rehoľné sestry z Terchovej (2.)	16	OSOBNOSTI TERCHOVEJ (84.) Eva Staňová	25	UDIALO SA Život a dielo A. F. Kollára zobia interiér školy Životné jubileum Petra Cabadaja
9	PODUJATIE Poďakovanie za lásku	17	PRIŠLO NA NAŠU ADRESU Starká Valérka Zomrel Richard Marsina	26-27	ŠPORT Monike Berešíkovej prirástol k srdcu futbal VI. ročník Školy futbalu Dobrovoľne na Sihlu
10	OBCENÝ ÚRAD INFORMUJE Pád skalného bloku v Tiesňavách – mimoriadna situácia trvá Nový pohľad na Oravcove	18-19	LÚTORIADKY Za Augustínom Hanuliakom Poznali sme ho po hlase, aj po klase	28	INFOSERVIS
11	PREČÍTALI SME SI Budeme krajinou národných cintorínov? Jánošík v Macedónsku				

FOTO – František MUCHA

KRESBA Milan Opalka Noviny Terchová, 1990

Svoje jubileum oslávil vdp. Róbert Hanuliak (v strede) celebrovaním svätej omše na Zelený štvrtok

Životné jubileum kňaza Róberta Hanuliaka

Dňa 1. apríla 2021 sa dožil 50 rokov náš rodák vdp. Mgr. Róbert Hanuliak, toho času pôsobiaci vo farnosti Lietava. Povolanie kňaza je ťažké a je to neprestajná obeta, veľmi potrebná pre dnešný svet. A tak, milý Róbert, úprimne Vám k životnému jubileu blahoželáme a do ďalších rokov vyprosujeme hojnosť Božích milostí, plnosť darov Ducha Svätého a pevné zdravie. Nech Vás sprevádza ochrana Panny Márie a Vášho patróna.

Vaši rodáci

FOTOARCHÍV – Farnosť Terchová

Spomienka na kňaza Borisa Ivanova

Dňa 28. apríla 2021 uplynulo 110 rokov od narodenia kňaza a trpiteľa za vieru Borisa Ivanova. Tento rodák z Moskvy žil od ôsmich rokov v Terchovej, kde po skončení teologických štúdií v Nitre slúžil v marci 1937 aj primičnú svätú omšu. Pri tejto príležitosti si na svojho ujca a birmovného otca zaspomínal bývalý starosta našej obce Viktor Vallo.

„Ako veľmi malý chlapec som začal vnímať v našej domácnosti nového člena rodiny. Bývali sme vtedy na Vyšnom konci pri Hati. Bol to mamin brat, môj ujec a neskorší birmovný otec kňaz Boris Ivanov, ktorému

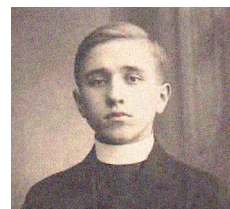
všetci hovorili Borisko. Prišiel k nám ako prepustený politický väzeň s podlomeným zdravím. Býval u nás pomerne dlhú dobu, kým mu zdravotný stav a komunistický režim dovolili vrátiť sa k pastoračnej činnosti. Slúžil ako správca farnosti vo Višolajoch pri Považskej Bystrici. Takmer každé prázdniny sme ako deti trávili u neho na fare. Mal zásadný vplyv na formovanie nášho svetonázoru s výrazným kresťanským akcentom. Keď už bol jeho zdravotný stav veľmi zlý, presťahoval sa k nám opäť a býval u nás až do svojej smrti vo februári 1972.“

Boris Ivanov bol po saleziánovi Jozefovi

Štašovi druhým kňazom, ktorý vyrastal v Terchovej. Pochovaný je na terchovskom cintoríne – neďaleko hlavného križa vpravo.

Marián ZAJAC

FOTOARCHÍV – Viktor VALLO

SPOMIENKA

*Na hrobe kytica,
kahanček svieti,
spomienka na Teba,
naša mama, od Tvojich detí.*

*Čas ubieha, zastaviť
sa nedá, na našu mamu
zabudnúť sa nedá.
Zmĺkli Tvoje ústa, stíchol
známy krok, svoj večný
spánok spíš už 30. rok.*

Dňa 2. mája 2021 si pripomenieme
30. výročie, čo nás navždy opustila
naša drahá mama a stará mama

Jozefína Haviarová,
rodená Dávidíková

*Kto ste ju poznali, venujte jej s nami
modlitbu a tichú spomienku.*

*S láskou a úctou spomínajú dcéry
Gitka, Ludka s manželom a vnúčatá*

POĎAKOVANIE

*Detičky a vnúčatka moje, rodina,
ľudia, miloval som vás
a bol som šťastný, keď ste lásku opätovali.
Trpel som, keď ste mi nerozumeli.
Komu som ublížil – odpustte,
koho som potešil – spomeňte si.*

Dňa 10. marca 2021 nás vo veku 88
rokov navždy opustil náš otec a starký

Augustín Hanuliak

*Ďakujeme príbuzným a známym, ktorí
sa s ním prišli 12. marca 2021 rozlúčiť.
Kto ste ho poznali, spomeňte
si na neho v modlitbách.
S láskou a úctou ďakuje celá rodina*

POĎAKOVANIE

*Od života pre seba nič si nežiadal,
všetko len pre svoje deti a rodinu,
svoje zlaté srdce si nám dal.
Večný pokoj nech Boh Ti dá za odmenu.
Ťažké je slovami opísať chvíľu smutnú,
zostanú spomienky, ktoré nikdy nevyblednú.*

Z úprimného srdca ďakujeme celej
rodine, priateľom, známym, susedom,
bývalým spolupracovníkom z Coby,
ktorí sa prišli 18. marca 2021 rozlúčiť
s našim drahým zosnulým

Viktorom Kuzmom,

*ktorý nás navždy opustil vo veku 62 rokov.
Vyjadrujeme vďaku za slová
súcití a kvetinové dary ako
znak vašej úcty k nemu*

POĎAKOVANIE

*Žiarila z Teba láska a добрota,
budeš nám chýbať do konca života.
Aj keď už nie si medzi nami,
v našich srdciach žiješ stále s nami.*

Dňa 15. marca 2021 nás vo veku 54
rokov náhle opustila naša drahá dcéra,
manželka, mamina, stará mama, sestra,
švagriná, krstná mama a priateľka

Mária Matušková,
rodená Švecová

*Úprimne ďakujeme všetkým príbuzným
a známym, ktorí sa zúčastnili na
poslednej rozlúčke s našou milovanou,
a za kvetinové dary a prejavy
sústrasti v našom hlbokom žiali.*

S láskou a úctou smútiaca rodina

Pod'akovanie

Aj tohtoročné veľkonočné obdobie, ako i celý pôst a prípravu na slávenie najväčšieho kresťanského sviatku Zmŕtvychvstania Pána Ježiša sme prežívali len prostredníctvom vysielania v obecnej káblovej televízii a na internete. Protipandemické opatrenia zasiahli do osobnej prípravy veriacich a značne obmedzili priamy kontakt s liturgiou i sviatosťami, tak potrebnými pre duchovný život človeka. Chceme sa preto úprimne poďakovať našim pátrom verbistom Palkovi, Thomasovi i Hansovi, ako aj všetkým, ktorí zabezpečovali vysielanie sv. omši i obradov z nášho kostola – Diecéznej svätyne svätých Cyrila a Metoda. Nám veriacim sprostredkovali aspoň virtuálnou formou kontakt s Evanjeliom a jeho mnohorakými účinkami. Zahŕňame vás do našich modlitieb.

Vďační terchovskí farníci
FOTO – František MUCHA

Kaplnky, kríže – Božie muky, sochy svätých či zvonice sú hojne rozosiate po celom terchovskom chotári. Popri cestách, v osadách, na kopcoch, pri domoch... Dodávajú miestam, na ktorých sa nachádzajú, ďalší rozmer. Ten človek pochopí, až keď sa na tom mieste zastaví, zamyslí, porozhliada a pomodlí. Tak ako zbožný terchovský umelec, ktorý v priebehu storočí roztrúsil svoje kamenné, drevené i železné artefakty po Terchovskej krajine, aby vydal svedectvo o dobe, v ktorej žil, a zanechal posolstvo pre súčasnosť. Preto sme sa rozhodli na stránkach obecných novín mapovať a približovať tieto zaujímavé miesta ako príspevok k lepšej orientácii a poznaniu miestnej – terchovskej histórie.

V tomto čísle si bližšie predstavíme **HLAVNÝ KRÍŽ** na našom cintoríne, od postavenia a posvätenia ktorého uplynulo 1. mája 2021 presne sto rokov.

KAPLNKY A KRÍŽE V TERCHOVSKEJ KRAJINE (XXXIV.)

Hlavný kríž

Kamenný kríž z terchovského pieskovca, ktorý svojimi parametrami dominuje nášmu cintorínu, je zároveň akýmsi symbolom a pamätníkom talianskych a terchovských kamenárskych majstrov a ich poctivej kamenárskej práce, ktorá v kraji pod Rozsutcom mala a má svoju bohatú tradíciu. Dôkazom toho sú aj viaceré staršie kamenné kríže s pomníkmi na našom cintoríne, ktoré majú podľa odborníkov hodnotnú remeselnú i umeleckú úroveň. Koncentrované sú najmä v blízkosti spomínaného Hlavného kríža. Možno by stálo za to viac si všimnúť jednotlivé pomníky a pri rekonštrukciách a prípravách hrobových miest byť citlivejší na uvedené aspekty, ktoré mlčky, ale zrozumiteľne hovoria o našej duchovnej i kultúrnej identite.

Vencel Geraldini

Hlavný kríž vznikol po skončení Prvej svetovej vojny, v období formovania prvého štátneho útvaru Čechov a Slovákov. V tom čase bol farárom v našej farnosti vdp. Juraj Czeisel (1865 – 1937), rodák z Kláštora pod Znievom, ktorý v Terchovej dušpastiersky pôsobil až do svojej smrti úctyhodných 26 rokov. Môžeme sa s veľkou pravdepodobnosťou domnievať, že tento rozhladený a činorodý kňaz, aktívny aj na poli osvety, inicioval spolu s vtedajšími obecnými činníkmi realizáciu kríža. Jedným z motívov postavenia, okrem dôstojnej a trvalej identifikácie centrálného bodu cintorína, bolo zrejme i uctenie si pamiatky terchovských legionárov a vojakov, ktorí položili svoje životy v nedávno skončenej Veľkej vojne a nevrátili sa už na rodnú hruď.

Vďaka článkom s názvom Rozpomienky, ktoré uverejnil Rudolf Patrňák v našich novinách v číslach 8 a 9 z roku 1990, sa môžeme

dozvedieť veľmi zaujímavé informácie o Vencelovi Geraldinim. Išlo o hlavného kamenárskeho majstra, ktorý spolu s ďalšími kamenármi staval Hlavný kríž. V uvedených článkoch je okrem iného napísané: „Meno Vencela Geraldiniho utkveto v pamäti našich ľudí najdlhšie. Na rozdiel od ostatných talianskych remeselníkov pôsobil v Terchovskej doline až do svojej smrti. Do vedomia pamätníkov (a nielen ich) sa zapísal vyhotovením Hlavného kríža na miestnom cintoríne, postavením veľkého množstva rodinných náhrobných kameňov. Vencel Geraldini sa narodil v roku 1866. Pochádzal z talianskych Dolomit, konkrétne z dediny Cimeggo (okres Tione, provincia Trento). V Terchovej sa ocitol vedno s inými talianskymi rodinami medzi rokmi 1880 – 1890. So svojimi krajanmi začal pracovať v miestnom kameňolome Podolinou, domorodcami nazývanom Baňa alebo Štambrok.

Majster Vencel bol jednoduchým, za to však mimoriadne pracovitým a húževnatým človekom. V čase svojho slobodného stavu býval, spoločne s ďalšími talianskymi rodinami, v drevenom dome Podolinou (dom po Meškovi-Chomutiarovi). Po ženbe sa na dlhší čas usadil v centre Terchovej (tzv. Pivovar). Geraldini sa stal vďaka svojim povahovým vlastnostiam a remeselnej zručnosti obľúbeným a váženým človekom. Niektorí naši ľudia dokonca pokrstili svoje ratolesti menami jeho detí (napr. Koloman – Kalman). Na sklonku Druhej svetovej vojny Vencel Geraldini zomiera. Skonal v Žiline, v byte dcéry Alžbety, a pochovaný je vo Varíne, odkiaľ pochádzala jeho manželka Mária, rodená Čajková.“

Skladba kríža

Aj v súčasnosti v Terchovej žijú alebo z nej pochádzajú ľudia, ktorí s kameňom pracujú. Jedným z nich je reštaurátor **Marek Repáň**, momentálne žijúci striedavo v Nitre a v Terchovej, ktorého som oslovil o formuláciu základného popisu skladby kríža.

„Hlavný kríž na obecnom cintoríne bol podľa vročenia na čelnej ploche tela podstavca postavený 1. mája 1921. Skladba architektúry kríža je vysekaná z kameňa, korpus Krista je odliatok zo zliatiny.

Architektúru z blokov kameňa na štvorcovom kamennom platô tvorí celkom 5 kusov so štvorcovými základňami. Na najširšom platô je osadená päťka podstavca vysoká 25 cm. Na nej spočíva pôdorysne menšia soklová časť podstavca vysoká 89 cm. Soklovú časť podstavca v hornej časti po obvode lemuje modelácia konkávne a konvexne lámaného horizontálneho profilu. Tento ukončujúci obvodový profil smerom hore ustupuje. Na pôdorysne menšiu hornú plochu soklovej časti dosadá telo podstavca vysoké 109 cm. Telo štvorbokého podstavca je v čelnej ploche zdobené plasticky ustúpeným zrkadlom lemovaným profilovanou lištou. Ostatné plochy tela podstavca sú bez plastického členenia. V zrkadle je majuskulou vysekaný nápis **PODTE KU MNE VSETCI KU CTI CHVÁLE BOŽEJ** v šiestich riadkoch, a vročenie 1. máj. 1921 v jednom riadku. Hĺbka vysekaných písmen a číslic je vymalovaná čiernou farbou. Na tele podstavca je osadená hlavica podstavca vysoká 44 cm. Hlavica vo svojej horizontálnej osi dosahuje pôdorysné maximum, smerom k päťke kríža sa jej hmota v stúpaní zužuje. V spodnej časti po obvode hlavice lemuje plastický zuborez, nasleduje obvodová profilácia z hrán, prútov a oblúnu, tektonicky príbuzná profilácii na sokli podstavca. Na hlavici je situovaný vrcholový výjav kríža s korpusom Krista.

Samotný kríž je vysoký cca 180 cm, jeho architektúra sa skladá zo 4 kusov. Päťku so štvorcovým pôdorysom a hranolovým soklom ukončuje pomerne masívny jednoduchý oblúkový profil. Všetky hrany kríža, jeho vertikálnej i horizontálnej časti, sú skosené do 45° uhla. Horizontálny trám aj hornú časť vertikály ukončujú štylizované trojlístky.

Korpus Krista z liatiny je štandardným vyobrazením ukrižovaného Krista. Zrejme ide o jeden z mnohých odliatkov, ktoré boli na trhu dostupné na podobné účely. V súčasnosti je korpus striebornej farby.

Z remeselného hľadiska ide o tradičné kamenárske spracovanie na štandardnej remeselnej úrovni. Pasívne plochy líca všetkých pohľadových strán sú opracované štokovaním a lemované páskou po obvode hrán. Povrch kamenného kríža je jemne zvetraný, na exponovaných plochách pokrytý depozitom. Pôvodná štruktúra je ľahko potlačená predošlým čistením realizovaným pravdepodobne abrazívnymi metódami.“

Rozmery kríža

Päťka podstavca: šírka 120 cm, výška 25 cm, hĺbka 120 cm

Soklová časť podstavca: šírka 79 cm, výška 89 cm, hĺbka 79 cm

Telo podstavca: šírka 60 cm, výška 109 cm, hĺbka 60 cm

Hlavica podstavca: šírka 100 cm, výška 44 cm, hĺbka 100 cm

Kríž s päťkou: šírka päťky kríža 49 cm, výška kríža 180 cm (vrátane jeho päťky), hĺbka päťky kríža 49 cm

Marián ZAJAC

FOTO – František MUCHA

Pomník vdp. Štefana Farského
(vo farnosti pôsobil 1864–1883)

Pomník vdp. Jána Pelcmána
(vo farnosti pôsobil 1883–1911)

Pomník vdp. Juraja Czeisela
(vo farnosti pôsobil 1911–1937)

FOTO – Marián ZAJAC

(Ne)známe rehoľné sestry z Terchovej (2.)

Ako druhú v poradí si v rámci nášho seriálu o rehoľníčkach narodených v Terchovej predstavíme sestru Albertu – členku spoločnosti Dcér kresťanskej lásky sv. Vincenta de Paul (vincentky). Pripomenieme, že prvou bola v minulom čísle novín sestra Bazila (občianskym menom Mária Romančíková).

Sestra Alberta

Narodila sa ako **Štefánia Krištofiková** (v matričnej knihe je uvedené Štefana) **19. septembra 1929 v Terchovej na Bielom Potoku – osade Krištofikovia**.

Pochádzala z mnohohodetnej rodiny roľníka Jozefa Krištofika a matky Márie, rodenej Garlíkovej. V jej záznamoch čítame, že ich bolo 11 detí. Keď mala 17 rokov, prihlásila sa k sestrám vincentkám v Ladcoch. Mladé dievča tam prišlo z Dolnej Strehovej – Dúbravy (okres Veľký Krtíš), kde sa zrejme po vojne vystaňovala celá jej rodina. (Do tých krajov odišlo v danom čase viacero rodín z Terchovej na tzv. majere, kde bola úrodnejšia zem). Štefánia mala ukončenú meštianku a ako kandidátku ju predstavení poslali do Michaloviec. Necelé dva roky tam pracovala v nemocnici, kde absolvovala ošetrovateľský kurz.

Vždy ochotná pomôcť

Dňa 17. júla 1948 ju oficiálne prijali do spoločnosti Dcér kresťanskej lásky sv. Vincenta de Paul a začala pôsobiť v seminári (noviciáte) v Ladcoch. Po ukončení seminára bola znovu poslaná pracovať do

nemocnice v Michalovciach (detské oddelenie). Spolusestra Kajetána Magdolenová, ktorá tam s ňou bola, si na terchovskú rodáčku spomína ako na veľmi milú, tichú a pracovitú kolegyňu, vždy ochotnú pomôcť. Rehoľníčky účinkovali v Michalovciach od 27. marca 1933 do 31. augusta 1955, keď všetkých 40 vincentiek násilím vyviezli do centralizačného kláštora v Jasove – medzi nimi aj sestru Albertu.

V Jasove museli vykonávať nútené práce pre miestne jednotné roľnícke družstvo (JRD). Chovali hydinu, ošipané, pracovali na poliach. Neskoršie (1961) sestru Albertu poslali do továrne v Návarove (okres Jablonec nad Nisou) v severných Čechách. Zlý zdravotný stav a ťažké podmienky po roku spôsobili, že musela absolvovať liečenie. Následne ju preložili do Jřetína pod Jedlovou (okres Děčín), kde zriadili „charitný dom“ pre staršie rehoľné sestry. Slúžila v ňom až do roku 1990, keď bola preložená na Slovensko – do Kňazského seminára sv. Gorazda v Nitre.

Bohoslovcov mala sestra Alberta veľmi rada. Videla v nich budúciach služobníkov Božích a prechovávala ku klerikom veľkú úctu. Pre slabé zdravie už nemohla vykonávať ťažšie práce, ale všetko, aj svoju nevládnosť, obetovala v ich prospech. Nešťastný pád, pri ktorom si zlomila nohu v krčku, viedol v septembri 1995 k jej preloženiu do Horných Lefantoviec, kde bol v tom čase dom pre staršie a choré rehoľné sestričky.

Časom sestre Alberte natolko ochabli svaly, že už nemohla chodiť ani do kaplnky, čo znášala veľmi ťažko. Svätú omšu sledovala len prostredníctvom domáceho rozhlasu, sväté prijímanie jej prinášali na izbu. Do konca života sa denne modlievala Krížovú cestu a ruženec za kňazov. Mala záujem o všetko, čo sa dialo vo svätej Cirkvi. Veľa sa modlila, svoje bolesti a ťažkosti obetovala Pánovi. Zomrela 15. apríla 2004 v Horných Lefantovciach, pochovaná je v Močenku.

Spomienky

„Poznal som ju ako skromnú sestru, keď slúžila v Kňazskom seminári sv. Gorazda v Nitre. Mala rada Terchovú a rada na ňu spomínala.“ (Mons. Viliam Judák – nitriansky diecézny biskup)

„Z rozprávania mojej mamy a sestier viem, že to bola mamina sesternica od Krištofikov. Po vojne sa jej rodina presťahovala na Dúbravu do Dolnej Strehovej, kde žilo viac Terchovcov. Pamätám si, že po Nežnej revolúcii prišla sestra Alberta viackrát navštíviť rodinu do Terchovej – moju mamu aj sestru Valentovú do Rusnákov. Spreádzala ju jedna rehoľná sestrička, zrejme preto, lebo už bola chorľavejšia. Keď prišli, spávali u mojej sestry Hanky Podúboču. Chodili aj zbierať liečivé bylinky, hlavne Veroniku lekársku.“ (Jozef Dávidík – starosta Terchovej)

Spracoval Marián ZAJAC

Poznámka: Pri získavaní archívnych materiálov a spomienok ochotne pomohli Mons. Viliam Judák, sestra Marianna zo spoločnosti Dcér kresťanskej lásky sv. Vincenta de Paul v Nitre, páter Martin Cingel, SVD, Jozef Dávidík, Anna Cingelová a Mária Ondrušová. Tretí diel nášho seriálu bude venovaný rehoľnej sestre Rustike, občianskym menom Jozefína Janíková.

PodĎakovanie za lásku

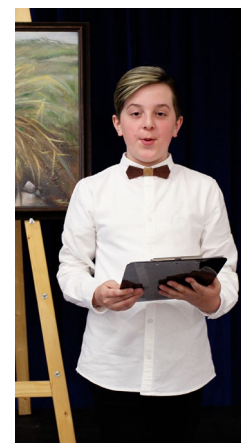
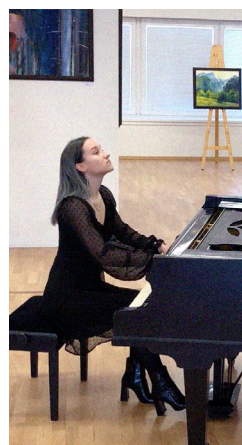
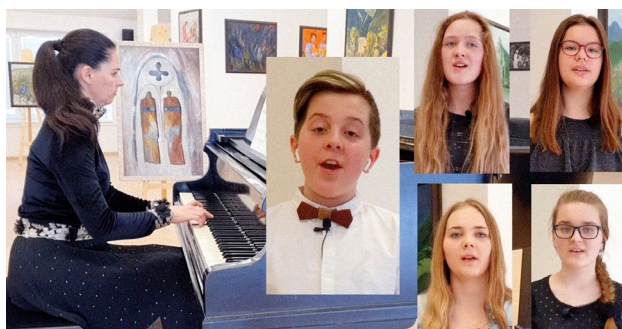

FOTO – František MUCHA

Pád skalného bloku v Tiesňavách – mimoriadna situácia trvá

Na Bielu sobotu, 3. apríla 2021 o 4.45 h, došlo opätovne k zosuvu kamenného bloku v objeme cca 50 m³ na komunikáciu III/2076 v Tiesňavách. Mimoriadna udalosť sa ihneď začala riešiť záchrannými prácami, odstraňovaním skalného zosuvu, zabezpečením svahu pred ďalším zosuvom a spriechodnením komunikácie železobetónovými zábranami. V tejto súvislosti zvolal starosta obce Jozef Dávidík rokovanie Krízového štábu obce Terchová (KŠ), ktoré sa konalo 13. apríla 2021 na pôde obecného úradu.

Na rokovaní sa zúčastnili predstavitelia Žilinského samosprávneho kraja, ktorý spravuje komunikáciu, Okresného úradu v Žiline, Správy Národného parku Malá Fatra, Urbáru Terchová, Horskej záchrannej služby a geológovia. Keďže ide o opätovný zosuv – predošlý bol 13. novembra 2019 a riziko trvá –, tak vyhlásená mimoriadna situácia platí naďalej.

Zo záverov rokovania KŠ a prijatých opatrení na záchranu životov, zdravia a majetku ďalej vyplynula požiadavka bezodkladne písomne požiadať ministra životného prostredia Slovenskej republiky Jána Budaja o pomoc a súčinnosť pri realizovaní trvalých riešení v dotknutom území Tiesňav. Žiadosť podpísaná starostom obce, predsedníčkou Žilinského samosprávneho kraja, prednostom Okresného úradu v Žiline a riaditeľom Štátnej ochrany prírody Národného parku Malá Fatra je už doručená pápovi ministrovi.

-OcÚ-

FOTO – František MUCHA

Nový pohľad na Oravcove

Skôr narodení si iste dobre pamätajú vrch Oravcove ako pasienok, s kde tu roztrúsenými borievkami a pasúcimi sa ovečkami či kravičkami. Časom sa tento kopec, na ktorom sa už viac ako tridsať rokov týči kríž (drevený dvojkríž z roku 1990 nahradil v roku 2003 kamenný) a kde je od roku 2006 postavená originálna kamenná Krížová cesta, začal vplyvom náletových

drevín premieňať na les. Hustnúci porast postupne pokrýval jednu z dominant Terchovej, kde sa každoročne počas Cyrilometodských dní konajú slávnostné sväté omše za hojnej účasti veriach. Preto sa po vzájomnej dohode obce s Urbárom Terchová, ktorý toto územie obhospodaruje, pristúpilo v marci 2021 k výrubu a vyčisteniu od náletových drevín v centrálnej časti kopca.

Opäť sa tak zviditeľnil duchovný priestor v krásnej terchovskej prírode, kam vedú už viac ako tri desaťročia kroky pútnikov, aby sa pomodlili Krížovú cestu, ružencem alebo len tak, v tichu prírody, meditovali nad životom, svetom a jeho tajomstvami.

-zaj-

FOTO – František MUCHA (vpravo)

FOTO – Milan KOSEC (vľavo)

Budeme krajinou národných cintorínov?

Stanislav Štepka v jednom texte hovorí o tetke Johane z Kanady, ktorá mu napísala list, že „sem dôjde na starosť zemret, lebo že toto je dobrá krajina na zemretý“.

Žijúci klasik nášho humoru sa mi vynoril v mysli vo chvíli, keď médiá informovali o legislatívnej iniciatíve poslancov vládnej ekípy zriadiť v Ondrejského cintorína v Bratislave druhú národnú nekropolu. Podľa nich by to bolo vraj „...logické pokračovanie Národného cintorína v Martine z 19. storočia, ktorý je už zaplnený...“ Samé lži. Alebo vskutku originálny nápad ako čeliť hrozivej mortalite v dôsledku pandémie. Veď keď budeme mať dva národné cimiteri, všetko sa isto mávnutím čarovného prútika na lepšie obráti...

Kategoricky treba zvestovať urbi et orbi: Národný cintorín musí byť u nás len jeden, rovnako ako iba jedno mesto má legislatívny status centra národnej kultúry Slovákov! Tým mestom je na základe Zákona NR SR č. 241/1994 Martin. Ondrejský cintorín v Bratislave má už 33 rokov placet národnej kultúrnej pamiatky a na základe toho by „krásavica na Dunaji“ nemala čeliť ťažkostiam s financovaním prevádzky, údržby, reštaurovania historických pomníkov, náhrobných kameňov... Nevraviac už o tom, že na Slovensku máme aj ďalšie cintoríny (dokonca staršie ako Ondrejský v Bratislave), ktoré by sa taktiež mohli legitímne uchádzať o status národného panteónu.

Eventuálne vyhlásenie Ondrejského cintorína v Bratislave za národný preto považujem za precedens. O to viac, že „obyčajní“ poslanci drzo treskli spakruky aj cifru (200 tisíc eur ročne), ktorá by z toho mala našej „chudobnej“ metropole „kvapnúť“. Apropos, Martin dostáva od štátu cca 40 tisíc... Inicia-tíva Jána Budaya & tutti quanti akoby potvrdzovala správnosť teórie, že mačka má síce deväť životov, ale (slovenské politické) Kocúrko je nesmrteľné...

Peter CABADAJ

Poznámka: Text bol začiatkom marca uverejnený vo viacerých slovenských printových aj elektronických médiách. Na Národnom cintoríne v Martine je pochovaný terchovský rodák, básnik, literárny kritik, prekladateľ a redaktor Koloman Kolomi Geraldini, ako i mnohé významné osobnosti kultúrneho a umeleckého života, ktoré majú spojitost s Jánošíkovým krajom (M. Benka, K. Plicka, P. Socháň, J. Smrek, J. C. Hronský, M. Galanda, F. Štefunko, J. Cincik a iní).

Národný cintorín v Martine – v popredí hrob s pamätníkom Martina Benku. Fotoarchív autora textu

Jánošík v Macedónsku

Svätí Cyril a Metod spoločne s Jurajom Jánošíkom nedodrжали prísne protipandemické opatrenia a zákazy vlády Slovenskej republiky a prekročili niekoľko hraníc... Dňa 18. marca 2021 sa dostali do rúk predsedu vlády republiky Severné Macedónsko Zorana Zaeva, čo potvrdzuje aj fotografia, ktorú vám posielam.

Stojan LEKOSKI

Náš dlhoročný spolupracovník Stojan Lekoski, prekladateľ a bibliograf macedónskeho pôvodu žijúci na Slovensku, je na fotografiách prvý zľava

Vo filme o Milanovi Rastislavovi Štefánikovi účinkujú aj Terchovcí

Observatórium, ktoré pre film Generál vzniklo pri hornej stanici kabínkovej lanovky na Chleb

Súčasne nakrúcali v Terchovej dva filmové štáby

V dňoch 21. januára až 28. februára 2021 sa v Terchovej natáčali hneď dva filmové projekty. Novú slovenskú rozprávku Zakliata jaskyňa, ktorú režiruje Mariana Čengel Solčanská, nakrúcal štáb v Jánošíkových diaroch a Tiesňavách. Spomínaná režisérka je podpísaná pod úspešnou rozprávkou Láska na vlásku a mnohými inými celovečernými snímkami. Filmové kulisy k Zakliatej jaskyni postavila firma Stavmit, s. r. o., Terchová. Tvorivý štáb sa ešte do Jánošíkovho kraja vráti ohľadom realizácie letných záberov.

Druhý filmársky štáb, ktorý nakrúca dlhometrážnu snímku Generál (o M. R. Štefánikovi), sa usadil pri hornej stanici kabínkovej lanovky na Chleb – v reštaurácii

Panoráma. Neďaleko odtiaľ postavila firma Stavmit observatórium, ktoré v skutočnosti navštevoval Štefánik pod Mont Blancom vo Francúzsku. V drsných podmienkach tu filmári strávili tri dni. Na realizácii diela sa podieľalo aj veľa terchovských rodákov, či už v komparze, alebo ako členovia štábu. Menovite to boli Jana Podolcová-Mičová (skript a klapka), v komparze v úlohe Štefánika Jozef Mičo ml. a šerpovia (nosiči), ktorí ho sprevádzali: Andrej Halapi, Šimon Hlavoň, Martin Novák, Dávid Švec, Samo Laurenčík, Miroslav Tlacháč a Marek Poliak. Film Generál režiruje vynikajúci český režisér Jiří Chlumský.

Obidva filmové štáby odchádzali z Terchovej nadšené. Podarilo sa im natočiť krásne zábery, aj starostlivosť o realizačné tímy bola na profesionálnej úrovni, čo je v Terchovej samozrejme.

TEXT a FOTO – Jozef MIČO

*S milkou radosťou zdramm
čítateľom Terchovskej monie
a dúfam, že sa s lepšou
časoch stane pri uvedení
nového slovenského filmu,
ktorý vzniká v nádhernej
Terchovej. S láskou
Mariana Čengel Solčanská*

Pozdrav od režisérky Mariany Čengel Solčanskej

Pred nakrúcaním sekvencie z filmovej rozprávky Zakliata jaskyňa

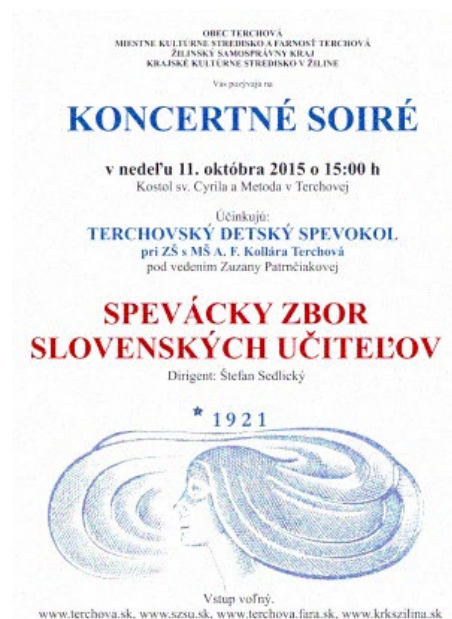

Storočnica špičkového speváckeho telesa

V marci 2021 uplynulo sto rokov od založenia Speváckeho zboru slovenských učiteľov. Začiatky tohto špičkového telesa sú spojené s mestom Trenčín a osobou dirigenta Miloša Ruppeldta. Priamo pre zbor tvorili významní hudobní skladatelia ako Mikuláš Schneider-Trnavský, Mikuláš Moyzes, Ján Cikker, Eugen Suchoň, Ján Valaštan-Dolinský či Viliam Figuš-Bystrý. Počas úctyhodnej storočnej existencie teleso reprezentovalo Slovensko v mnohých krajinách sveta a získalo niekoľko medzinárodných ocenení.

Pamätné – z pohľadu našej obce – je vystúpenie Speváckeho zboru slovenských učiteľov v miestnom Kostole svätých Cyrila a Metoda. Vedno s ním účinkoval v nedeľu 11. októbra 2015 Terchovský detský spevokol pri ZŠ a MŠ A. F. Kollára Terchová.

-red-

Spevácky zbor slovenských učiteľov s terchovskými deťmi v našom chráme (11. 10. 2015). FOTOARCHÍV – MKS Terchová

Storočnica narodenia Janka Nováka

Maliar, kresliar, grafik, ilustrátor, ale i vášnivý športovec a turista Janko Novák patril medzi najvýraznejšie talenty moderného slovenského výtvarného umenia. Svetlo sveta prvý raz uzrel 21. apríla 1921 v Martine. Zahynul v SNP, keď ho zasiahla nemecká guľka na milovaných Martinských holiach. Mal iba 23 rokov... Krátko po vojne vyšla o ňom knižka, ktorú do tlače pripravil blízky priateľ a kolega z umeleckého fachu Viliam Chmel (ten má silnú spojitosť s Terchovou). Neodmysliteľnou súčasťou Novákovej bohatej tvorby bola jánošíkovská látka, čo potvrdzuje séria ilustrácií, kresieb i malieb.

-pc-

Janko Novák: Jánošík (kolorovaná kresba, 1938; v zbierkach Slovenskej národnej galérie Bratislava)

Veselé príhody s Alojzom Chvastekom

COLOR
439

FAREBNÝ TELEVÍZNY PRIJÍMAČ TESLA 4439 A

O synovi

Pri príležitosti výročia folklórnej skupiny Trnkári bol na oslavách prítomný aj Alojz Chvastek so synom Milanom, ktorý hral na harmonike ako sólista. Ja som sedel spolu s Alojzom Chvastekom a sledovali sme Milanov harmonikársky výstup. Jeho žartovné častušky mali za neustáleho smiechu a potlesku veľkú odozvu v hľadisku. V jednej chvíli sa pán Alojz ku mne obráti a hovorí: „Pozri sa, Gustko, jaky je ten moj Milan blazen. On si asi myslí, že je slavný, keď ľudia tleskajú, ale mu tleskajú preto, že ja som jeho otec...“

Ruské filmy

Keď Milan Chvastek pôsobil na Orave v Tesle so súborom Oravan, raz otcovi Alojzovi doniesol vtedy ešte čiernobiely televízor. Bol lacnejší, čo sa dalo vtedy aj neskôr pre zamestnancov podniku vybaviť. Išlo o určitú zľavu na televízor oproti pôvodnej cene. Technici potom naladili nejaký kanál a šiel obraz. Pán Alojz bol rád a, pravdaže, hneď sa v krčme chválil, že má televízor – vtedy zrejme ako jeden z prvých v Terchovej. Postupne však začal v krčme kritizovať syna Milana. „Ten moj syn Milan je taky blazen! Načo mi doniesol taky televízor, keď v nem ukazujú len samych Rusov.“ (V tých dobách, písali sa 60. roky, išli v televízii skoro len samé ruské filmy.)

Dialkové ovládanie

Legenda hovorí, že prvé dialkové ovládanie nevynašli technici v Tesle Orava, ale Alojz Chvastek. Po nejakých rokoch sa pánovi Alojzovi doniesol už novší typ čiernobieleho televízora s tlačidlou súpravou na prednom paneli. Pán Alojz, aby nemusel schádzať z postele, si pripravil dvojmetrovú palicu a tak stláčal do tlačidiel a prepínal kanále. Keď sa niekedy televízor pokazil, zvykol k nám

do Tesly zavolať Milan Chvastek alebo aj pán Alojz, že ho treba opraviť. A tak keď sme sa vracali zo slovenských ciest naspäť do Nižnej, zastavili sme sa v Terchovej a televízor opravili. Raz bola porucha, že nefungovala tlačidlová súprava (na televízore bolo 6 alebo 7 tlačidlových súprav rôznych typov). Opravili sme to, ale pán Alojz sa pýtal, že čo sa vlastne stalo. My sme mu našim opravárskym žargónom povedali, že vypadla „tlačidlovka“. A on si to zapamätal... Na ďalší raz nám opäť telefonoval, že treba prísť opraviť televízor. Keď sme sa ho v telefóne pýtali, aká je na ňom chyba, či nejde zvuk, obraz, či zrní a podobne, povedal nám: „No, vypadla tlačidlovka.“ Tak sme si ju pripravili a zobrali so sebou. Potom, keď sme sa u neho zastavili kvôli oprave, uvideli sme, že tlačidlovka naozaj vypadla, ale z panela dovnútra televízora. Pýtame sa ho, ako sa to stalo, a on odvetil: „No tak keď som týmto dialkovým ovládaním prepínal kanale“ – a ukázal na svoju dlhú palicu – „tak tlačidlovka prepadla dovnútra.“ Pravdaže, keď ležal v posteli a stláčal do tej tlačidlovky...

„Zakladateľ“ republiky

Pri našom poslednom vzájomnom stretnutí na Orave v Nižnej sme sa zahovorili aj o tom, ako vznikala prvá Československa republika, a že zakladateľom bol Masaryk. On nám hovorí: „Jakyže Masaryk?! Ja a Štefaník sme zakladali tuto republiku!“ A bolo vybavené...

Raz na slávnostiach v Detve sme sa s ním stretli viackrát počas tých dní. Vždy sa nám prihovoril a pozdravil: „Servus, Gustko, a kedy si prišol sem?“ Hovorím, že vtedy a vtedy.

„No dobre a nevieš, kde by som tu mohol kúpiť jeden liter borovičky?“

Keď Milan Chvastek pôsobil v Nižnej

Milan Chvastek prišiel na Oravu do Tesly do pracovného pomeru na oddelenie výchovy kádrov a vzdelávania – v prvom rade so zameraním, aby umelecky a choreograficky viedol folklórny súbor Oravan. Ten mal dovedty len spevácku zložku a menšiu hudobnú skupinu. V roku 1956 tak pod jeho vedením začal vyrastať riadny súbor s tanečnou, speváckou aj hudobnou zložkou. Hudba vznikla tak, že do Tesly boli prijatí cigánski muzikanti z Košíc. Všetkých zamestnali na odbore technickej kontroly (OTK)...

Triumf v Moskve

Oravan sa rozrástol do veľkej podoby a mal aj zahraničné zájazdy (Poľsko, Maďarsko a inde). Milan Chvastek samostatne ako sólista v hre na harmoniku bol v roku 1957 v Moskve na VI. svetovom festivale mládeže a študentstva – a stal sa jeho laureátom! Veľký medzinárodný úspech bol náležite okorený po návrate domov do Nižnej i v súbore. Týždeň sa hralo aj pilo...

Pri príležitosti 15. výročia vzniku Oravana (1966) bolo súboru udelené vysoké štátne vyznamenanie Za vynikajúcu prácu. To som už zažil aj ja, lebo v roku 1966 som začínal pod Milanovým vedením v súbore ako elév. Nás mladých dal hneď do zbojníckeho tanca, vystupovali sme v Terchovej na slávnostiach Jánošíkove dni, potom v českom Pelhřimove, vtedajšom družobnom mesta Dolného Kubína, a inde.

Rok 1967 bol pre Milana Chvasteka v Tesle zlomový. Požiadal o výstup, hoci nechcel odísť. Čakal, že ho všetci budú prehovárať, ale nestalo sa tak. Následne sa aj so svojou rodinou presťahoval do Prievidze a bolo po súbore v Nižnej. Odmlčal sa na päť rokov, lebo do toho prišli pohnuté roky 1968 až 1970. Činnosť súboru Oravan bola obnovená v roku 1972 a pokračuje dodnes.

Vyhraná stávka

Po odchode Milana Chvasteka z Nižnej aj vtedajšia generácia súboristov, ktorých viedol, skončila s aktívnou činnosťou – a viac už nepokračovali. Ja som po príchode z vojenčiny (1971) pokračoval v Oravane ako tanečník, neskôršie popri účinkovaní v tanečnej zložke ako tanečný pedagóg a potom aj ako umelecký vedúci súboru.

Spomínam si ešte na jednu úsmevnú príhodu v Tesle s Milanom Chvastekom. Raz sa s ním staval direktor podniku (išlo o Čecha, bývalého riaditeľa Tesly Pardubice) o súd vína, že keď sa splní celoročný plán vo fabrike a on bude riaditeľom, tak sa bude ten súd kotúľať zo stanice do výroby. Milan stávkou vyhral, lebo plán sa dva dni pred termínom splnil a on o nej vyprával medzi pracujúcimi. Pravdaže, aj sa pilo... To boli časy!

Gustáv SOCHÁŇ

LÚTORIADKY

Za Marianom Veselským

Už medzi nami nie je ani folklorista, muzikant (hral na akordeón), dokumentarista, dlhoročný pracovník Národného osvetového centra a dobrý kamarát so zmyslom pre chytľavý humor Marian Veselský. Roky rokúce pôsobil v rôznych sférach folklórneho hnutia na Slovensku. Ako muzikant a upravovateľ ľudových piesní spolupracoval s mnohými umeleckými telesami a folklórnymi kolektívami (Lúčnica, Gymnik, Ekonóm...), bol autorom veľkých programových celkov na festivaloch vo Východnej, Detve, Myjave a inde. Istý čas sa v 90. rokoch podieľal aj na dramaturgii a programe Medzinárodného folklórneho festivalu Jánošíkove dni v Terchovej.

Česť pamiatke Mariana Veselského!

-pc-

**MARIAN
VESELSKÝ** *17.6.1945
+22.2.2021

Oznamujeme rodine, kamarátom a známym, že s naším manželom, tatom a starým otcom sa rozlúčime 3. marca 2021 o 14,30 v bratislavskom krematóriu. Blanka, Zuza a Mišo s rodinami

OSOBNOSTI TERCHOVEJ (84.)

Od konca roku 2005 uverejňujeme na stránkach obecných novín stručné medailóny výrazných postáv Terchovej. Pri ich publikovaní uplatňujeme princíp časového hľadiska – od 17. storočia dodnes. Osemdesiatou štvrtou osobnosťou v rámci nášho dlhodobého seriálu je Mgr. Eva Staňová, rodená Chovancová. Biografické podklady pre autora textu zabezpečil Marián Zajac.

Eva Staňová

**UČITELKA, OBEČNÁ
FUNKCIONÁRKA, TURISTKA**
(narodená 2. júna 1947 v Žiline)

Vedno s podpredsedom vtedajšieho Miestneho národného výboru Filipom Komačkom patrila v osemdesiatych rokoch ako tajomníčka MNV medzi najbližších spolupracovníkov nesmierne činorodého richtára našej obce Stanislava Hanuliaka. Oprávnené teda možno konštatovať, že s Evou Staňovou majú priamu spojitosť všetky dôležitejšie projekty, ktoré sa v danom čase v Terchovej realizovali. A nebolo ich veru málo!

Do siedmich rokov prežila detstvo v Starej Bystrici na Kysuciach a následne v Pustých Úľanoch pri Trnave, kde vychodila základnú deväťročnú školu. Po maturite na Strednej všeobecno-vzdelávacej škole v Galante študovala na Pedagogickej fakulte v Banskej Bystrici, aprobácia 1. – 5. ročník ZDŠ. Absolvovala tiež kvalifikačnú skúšku z matematiky pre prvý stupeň základných škôl. Pedagogickú prax začala na ZDŠ v Krásne nad Kysucou, po dvoch rokoch prišla do Terchovej (1970) a vyučovala deti na základnej škole u Vyšných Repáňov. Neskôr striedavo učila na školách u Gregušov a v ústredí, odkiaľ odišla v roku 2006 do dôchodku. V rokoch 1984 – 1990 bola tajomníčkou Miestneho národného výboru Terchová a významne sa podieľala na zveľadovaní obce. Spoločne s manželom, ktorý už nežije, vychovali dve deti. Má tri vnúčatá.

Medzi jej najväčšie záľuby patria turistika a cestovanie. Vďaka turistike so svojimi žiakmi, ktorá jej priniesla množstvo zážitkov, dôverne spoznala všetky osady a zákutia Terchovej. Ako sama uviedla, zmyslom jej života bolo vychovať z detí slušných, pracovitých a vzdelaných ľudí. A tým myslí nielen svoje vlastné deti, ale i deti, ktoré boli pani učiteľke zverené v škole.

Učiteľia, ktorí svoje poslanie berú naozaj vážne, dobre vedia, že negatíva im v ničom nepomôžu, ani ich nikam neposunú. Cítia, že len vďaka pozitívnemu prístupu – i napriek mnohým prekážkam – sa môžu oni aj ich žiaci posúvať kvalitatívne ďalej. Veľkosť skutočného učiteľa spočíva hlavne v tom, že dokáže nájsť niečo pozitívne aj v tých žiakoch, ktorí sú takmer nevzdelávatelní, drzí či nepoctiví. Uvedomuje si totiž, že ide o mladých ľudí, ktorí sa momentálne, v určitej fáze svojho života, nevedia ešte ináč prejavíť, vyjadriť či niečo sa naučiť. Vníma deti také, aké sú, a snaží sa im dať maximum.

Ak aj všetkých všetko nenaučí na sto percent, nezoziera ho svedomie, lebo cíti, že deťom v danom časopriestore odovzdal maximum čo mohol. Takýto stupeň súcitu a empatie majú všetci skvelí učiteľia. Bezpochyby, aspoň v mojich očiach a v mojom pamätovom

ústrojenstve, bola takouto učiteľkou Eva Staňová. Patril som na základnej deväťročnej škole v Struhárni (Gregušovia) k jej žiakom, a tak viem, o čom píšem. Navonok prísna až nekompromisná, ale ľudsky dobrosrdečná, trpezlivá, vždy ochotná pomôcť, poradiť a citlivo usmerniť. Pri častých výletoch do prírody a exkurziách do okolia Terchovej (vybavuje sa mi v myslí najmä „zájazd“ do Strečna) sme ju mohli spoznať tiež ako usmievavú vtipnú glosátorku, milovníčku hôr a oduševnenú turistku.

Dňa 29. júla 2020 bola Eva Staňovej v rámci otváracieho programu 58. ročníka medzinárodného folklórneho festivalu Jánošíkove dni udelená Cena Obce Terchová. Získala ju za dlhoročnú pedagogickú činnosť a príspevok k rozvoju všestranného kultúrneho a spoločenského života v Jánošíkovom kraji. Spolu s ňou boli pri príležitosti 440. výročia prvej písomnej zmienky o Terchovej ocenení aj jej niekdajší kolegovia na obecnom funkcionárskom poli Stanislav Hanuliak (in memoriam) a Filip Komačka.

Literatúra: Cabada, Peter. Laureáti Ceny Obce Terchová. In Terchová, 2020, roč. 31, č. 4, s. 19; Životopis Evy Staňovej. Rukopis, 2020.

Peter CABADAJ

FOTO – František MUCHA

Starká Valérka

Vo vianočnom čísle terchovských novín z roku 2020 ma zaujal článok Mariána Zajaca o starkej Valérke. Celá rodina sme boli veľmi dojatí. Starká Valérka bola naša stará mať, s ktorou sme prežili kus života.

Bývali sme u Holúbkov. Starká žila so synom Jožkom a jeho rodinou v Terchovej, preto sme ju volali naša starká z dediny. Mali sme len ju jedínú, keďže nášmu otcovi zomreli rodičia v mladom veku. Bolo nás 15 vnúčat a žiadna oslava, ktorá bola v rodine, sa bez našej starkej Valérky nezaobišla.

Aj v zrelom veku bola veľmi vitálna a do poslednej chvíle svojho života mala jasnú myseľ. To bola naša starká – milá, pracovitá, vždy ochotná pomôcť. Pre nás vždy bola a navždy bude osobnosťou Terchovej. Po všetkých trápeniach, čo jej priniesol život, nikdy nestratila vieru v Boha, neklesala na duchu. Stále ju mám pred očami ako sa vrúčne modlí k sv. Jozefkovi za kňazské a rehoľné povolania a za šťastlivú hodinku smrti.

S našou mamou, ktorú volala Mariška, mali veľmi pekný vzťah. Tvorili dlhé roky nerozlučnú dvojicu pri práci v kostole – aj v osobnom živote sa veľmi podporovali a navzájom dopĺňali. Marián Zajac vo svojom článku napísal veľmi peknú vetu, že mu naša starká Valérka vymodlila dobrú ženu. Kedykoľvek sa stretnem s Mariánovou ženou Veronikou, vidím v nej našu starkú. Milú, pokornú, pracovitú, výbornú matku.

Na Jozefa, 19. marca, to bolo 14 rokov, čo sa naša starká Valérka pobrala na večnosť. My na ňu stále spomíname s láskou. Nezbúdame a nikdy nezabudneme na jej láskavé srdce, milý úsmev, ktorým nás vítala, keď sme sa stretli. Za všetko dobré, pekné, čo pre nás urobila, ďakujeme. Viem, že aj tam hore dáva na nás pozor a drží ochrannú ruku nad celou rodinou.

Helena JÁNOŠÍKOVÁ – vnučka
FOTOARCHÍV – rodina Balátová

Zomrel Richard Marsina

Dňa 25. marca 2021 zomrel v Bratislave v požehnanom veku 97 rokov Dr. h. c. univ. prof. PhDr. Richard Marsina, DrSc. – jedna zo zakladateľských osobností našej modernej historiografie, renomovaný historik, archivár, znalec slovenského a uhorského stredoveku (najmä listinného pramenného materiálu). Curriculum vitae zosnulého je neodmysliteľne späté aj so Žilinou, kde prežil mladé letá a v roku 1942 zmaturoval. Veľmi dlhý by bol zoznam monografických, syntetických, pramenných a zborníkových titulov zásadného významu, ktoré pripravil na vydanie. Osobitnú kategóriu tvorí cyrilo-metodská látka, ktorej sa dlhodobo intenzívne venoval. Najznámejším dielom tejto proveniencie je bezpochyby monografia *Metodov boj* (1985).

Profesor Richard Marsina ako excelentný odborník prijal pozvanie na historický prvý ročník Cyrilometodských dní v Terchovej. V horúcom lete 1990, presnejšie 30. júna, vystúpil na medzinárodnom vedeckom seminári O význame a zmysle cyrilo-metodského odkazu pre formovanie národného povedomia. Seminár sa konal vo vtedajšom Dome Horskej záchranej služby vo Vrátnej. Historikova prednáška bola vedno s ďalšími príspevkami uverejnená v samostatnom zborníku.

Česť pamiatke Richarda Marsinu!

-pc-

Za Augustínom Hanuliakom

Dňa 10. marca 2021 zomrel vo veku osemdesiatosem rokov Augustín Hanuliak. Patril medzi výrazné osobnosti modernej éry Terchovej, ktoré aj v nežičlivých časoch, bez nároku na verejné uznanie, dokázali kriesiť z popola tunajší spoločenský život, kultúru či šport.

O viacerých takýchto ľuďoch sa, žiaľ, nikde nedočítame, pretože vrodená skromnosť im akosi „nedovoľovala“ bojovať o priazeň médií. Stačilo, že akcia mala vydarený priebeh a účastníci odchádzali spokojní do svojich domovov. Použité slová v plnej miere platia aj v prípade zosnulého Augustína Hanuliaka. Narodil sa 10. decembra 1932 v Terchovej do roľníckej rodiny ako druhý z piatich detí. Ako chlapec sa musel často starať o svojich mladších súrodencov, keďže rodičia počas dňa dlho pracovali na roli. Už v mladosti sa neúnavne zapájal do rôznych aktivít. Hral napríklad v kapele, ktorú si založili takzvaní *Bájkári*. Toto chýrne zoskupenie, s ktorým bezprostredne spájame začiatky populárnej hudby v Terchovej, vzniklo v roku 1955. Išlo o ansámbl veselých mladých ľudí, pričom nechýbala medzi nimi ani neskoršia známa operná speváčka, pedagogička a exilová kultúrna činovníčka Darina Kohútová, rodená Hanuliaková. *Bájkári* so svojimi estrádami úspešne vystupovali nielen v rodnej obci, ale i v susedných dedinách (príležitostne tiež vo vzdialenejších lokalitách, ako napríklad v Jánošíkovej, dnes Dunajskej Lužnej).

Po ukončení meštianskej školy bol Augustín Hanuliak administratívnym zamestnancom v štátnom podniku Mlyny. Neskôr pracoval na Miestnom národnom výbore v Zástraní, avšak jeho veľkou túžbou bolo pokračovať v štúdiu. Prihlásil sa preto na stavebnú priemyslovku do Žiliny, ktorú absolvoval popri zamestnaní. Následne pracoval ako stavbyvedúci v podniku Pozemné stavby, neskôr na odbore výstavby Okresného národného výboru v Žiline. Osobnosť Augustína Hanuliaka neodmysliteľne súvisí s Jánošíkovými dňami. Vedno s niekoľkými priateľmi a vrstovníkmi stál pri ich zrode, v ďalšom období bol aktívny pri organizovaní, respektíve technickom zabezpečovaní tohto dnes už svetoznámeho folklórneho festivalu. Zvlášť ohľadne Jánošíkových dní treba uviesť jedinečný kónský vozový sprievod – erbový program podujatia –, na príprave a realizácii ktorého roky rokúce nezištne participoval. Spomenieme tiež jeho pravidelné vystupovanie v Jasličkovej pobožnosti, spoluprácu s filmármi (účinkoval napríklad v dokumentárnych snímkach o Alojzovi Chvastekovi, ktoré nakrútil Vladimír Ondruš), angažovanie sa v rozmanitom spoločenskom živote obce... Zainteresovaní vedia, že Augustín Hanuliak najradšej hrával futbal. Jeho sestra Viktória Švecová v tejto súvislosti povedala, že raz svoj športový talent využil aj pri záchrane ľudského života. „Na Velkonočný pondelok hrala Terchová futbalový zápas s Belou na jej ihrisku. Bolo jarné počasie, topil sa sneh a rieka Varínka bola rozvodnená. Odnášala kusy ľadu, snehu, dreva a všetko, čo jej stálo v ceste. Po skončení zápasu fanúšikovia prechádzali cez lavičku ponad rozvodnenú rieku. Zrazu sa strhol krik, pretože ľudia uzreli chlapca, ktorého unášala dravá voda. Nikto nemal odvahu skočiť za ním do studenej rieky a vytiahnuť ho. Vtedy Gusta skočil za chlapcom do vody, vytiahol ho na breh a okolostojacich požiadať, aby mu pomohli. On bežal hore Belou ku kamarátovi prezliecť sa do suchých šiat a vypiť horúci čaj. Tí, čo Gusta videli bežať

mokrého, sa usmievali, že bol nešikovný, a preto ho dievčatá poliali. Keď však išiel naspäť, prezlečený v priateľovom obleku, každý sa naňho pozeral s vážnosťou, hovoriac, že je to naozajstný športovec...“

Hneď po tom, ako vtedajší Miestny národný výbor Terchovej zriadil Technické služby, dostal ponuku robiť riaditeľa. Prijal ju a dlhé roky sa obetavo staral o celý rad služieb, poskytovaných spoluobčanom i návštevníkom Jánošíkovho kraja. Popri tom stihol ďalším štúdiom rozšíriť si svoje vedomosti o sféru životného prostredia. Na zaslúžený starobný dôchodok odišiel čase, keď Technické služby v Terchovej prešli po Nežnej revolúcii (1989) na základe privatizačného procesu do súkromných rúk. Pokročilejší vek v prípade agilného Gusta Hanuliaka vôbec neznamenal zaháľanie. Opak bol pravdou. Dlhodobu spieval v dedinskom kostolnom zbore i vo folklórnej skupine *Terchovskí dôchodci*, v rámci medzinárodného folklórneho festivalu Jánošíkove dni (okrem speváckeho účinkovania) pokračoval v technickom zabezpečovaní kónského vozového sprievodu, zaujímal sa o rozvíjanie talentu mladých futbalistov. Tešil sa zo svojich detí a vnúčat, ktoré zahŕňal úprimnou láskou...

Pri príležitosti jubilejného 50. ročníka Jánošíkových dní získal v lete 2012 ocenenie za významné zásluhy pri vzniku a organizovaní tohto nášho terchovského „štátneho sviatku“.

Češť pamiatke Augustína Hanuliaka!

Peter CABADAJ
FOTO – Milan KOSEK

Poznali sme ho po hlase, aj po klase

Keď som sa dozvedel, že nás náhle opustil vzácny priateľ, spevák a organizátor kultúrneho a spoločenského života v Terchovej Augustín Hanuliak, pociťoval som vo svojom srdci smútok a žiaľ. Smútok za človekom, ktorého som si vážil a ktorého som mal rád. A nielen ja. Mnohí, ktorí ho poznali, si povzdychli a uznali, že odišiel dobrý človek. Náš Gusto.

A vedel to aj náš Pán, ktorý mu doprial pokojný odchod do večnosti po 88 rokoch plnohodnotného života. Gusto bol človek pokojný, rozvážny, milujúci Pána Boha, rozdávať radosť a pokoj. Bolo ho vidieť všade tam, kde sa niečo zmysluplné dialo; či už v kostole, športe, kultúre alebo v spoločenskom živote. Poznali sme ho tak, ako spieva v jednej zo svojich piesní: „**Po hlase, aj po klase.**“

Keď ho na našom cintoríne odprevádzala na poslednej ceste terchovská muzika zložená z folkloristov, s ktorými účinkoval na nespočetných podujatiach v obci i mimo nej, mnohí z prítomných si povzdychli a zašepkali: „S Bohom, priateľ náš, mali sme Ťa radi.“

Prekvapením pre všetkých bolo, keď počas rozlúčky z reproduktora zaznel jeho spev. Je málo ľudí, ktorí si zaspievajú na svojom pohrebe... Gustovi to bolo dopriate. Zaspieval si pieseň, ktorej text sám zložil, netušiac, že mu bude aj rozlúčkova. Kamaráti muzikanti ho odprevadili na poslednej ceste s najbližšou rodinou a priateľmi, ktorí si ho vážili – a mal ich neúrekom! Nezabránil tomu ani výnimočný stav zavedený pandemiou...

Odpočívaj v pokoji! Nech Ti je terchovská zem ľahká.

Za kultúrnu obec RUDO PATRNČIAK

*Keď sa ja napijem vody ze studničky,
pridu mi na rozum najkrajšie pesničky.*

*Najkrajšie pesničky od mojej mamičky,
čo ma ich učela, keď som bol malučky.*

*Ach, rodičja moji, pod tu čiernu zemu,
stale vas počujem, jak z hory ozvenu.*

Poznámka: Táto pieseň, ktorej text zložil a naspieval Gusto Hanuliak, zaznela z prenosného reproduktora na terchovskom cintoríne 12. marca 2021 pri poslednej rozlúčke s ním.

Augustín Hanuliak s vnukom Andrejom na Cyrilometodských dňoch

Alojz Mucha šesťdesiatnikom

Keď bol prvok Terchovská muzika 5. decembra 2013 v azerbajdžanskej metropole Baku zapísaný do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva UNESCO, nemohol pri tomto najprestížnejšom akte celosvetového významu a dosahu chýbať. Nedávno presnejšie, 6. apríla 2021, sa v kruhu svojich najbližších dožil šesťdesiatky. Reč bude o uznávanom všestrannom tvorcovi – folkloristovi, muzikantovi, spevákovi, rezbárovi, výtvarníkovi a dizajnérovi Alojzovi Muchovi.

BRATIA MUCHOVCI

Už od raného detstva inklinoval k hudbe, ako aj všetkému, čo malo nejakú spojitosť s ľudovou kultúrou a folklórom. Postupom času sa vďaka talentu, ale i trpezlivosti, húževnatosti, disciplíne a cieľavedomosti vypracoval na špičkového muzikanta. Ľudová hudba bratov Muchovcov s basiarom Rudolfom Patrničkom bola v uplynulých decéniách bezpochyby najslávnejšou terchovskou kapelou. Citlivo oživila a zmodernizovala tradičný repertoár, ktorý úspešne propagovala na nespočítateľných domácich aj zahraničných festivaloch a iných podujatiach (Európa, Austrália, Ázia, Južná Amerika). Všade na vysokej interpretačnej úrovni reprezentovala nielen rodný Jánošíkov kraj, ale i slovenskú kultúru a umenie. Najväčším triumfom Muchovcov bolo víťazstvo v kategórii ľudových hudieb na jubilejnom 50. ročníku svetoznámeho súťažného festivalu v Llangollene (Wales, 1997). **Samozrejme, excelentný predník Alojz Mucha má na všetkom uvedenom nezastupiteľný podiel.**

Okrem hudby sa systematicky venuje práci s drevom. Aj v tomto „žánri“ patrí medzi špičku, čo potvrdzuje neustály interes o jeho kumšt a služby. Autorská značka „Lojzo Mucha“ má jednoducho visačku najvyššej kvality!

MUZIKANTOVA IDENTITA

Pravá identita človeka je formovaná materinskou rečou, zvykmi a nehmotnou (duchovnou) kultúrou, v obkolesení ktorej vyrastáme. Toto stotožnenie sa ďalej viaže na „pevninu detstva“, rodný kraj či región. Hodnoty a dedičstvo, ktoré človek vyznáva a rozvíja, sa stávajú jeho spojivkom voči cudziemu. A čím je tlak „cudzieho“ viditeľnejší, hmatateľnejší a intenzívnejší, tým väčšmi chce byť človek stotožnený s niečím, čo považuje za svoje.

Lebo to predstavuje jeho obranu, vlastný pocit identifikácie, bezpečia domova... Použité slová môžeme v plnej miere uplatniť aj ohľadne fenoménu zvaného terchovský muzikant. Folklorne inšpirácie, ľudové tradície a najmä osudový vzťah k hudbe sa z jeho duše a srdca nevygumujú nikdy. **Ide o trvalý zreteľ muzikantovej identity, ktorý si aj jubilant Alojz Mucha starostlivo chráni, stráži a prehlbuje.**

O TERCHOVCOCH

Kým folklór charakterizujeme ako kultúru, na ktorú sa pozeráme, tradície sú kultúrou, ktorú žijeme. Sebaidentifikácia pritom vôbec nemusí byť nútená. Nie je to uniforma navlečená nasilu, ale

prijemná domácka žičlivá atmosféra, v ktorej si vnímavý človek chce hovieť čo najdlhšie. Kreatívni terchovskí muzikanti vedia takúto čarovnú klímu spontánne navodiť nielen na Jánošíkových dňoch či iných akciách doma, ale tiež všade tam, kde ich kroky zavedú.

Zároveň sú terchovskí hudci mimoriadne všestranní a spravidla ovládajú hru na niekoľkých nástrojoch. Bez problémov zvládnu party spoluhráčov v sláčikovej muzike, vedia hrať na píšťalkách či heligónke, čo, samozrejme, platí aj v prípade Alojza Muchu. Hoci terchovská muzika disponuje skromným nástrojovým obsadením i harmonickým sprievodom, nič jej to neuberá na krásu a podmanivost. Inštrumentalisti tento zdanlivý hendikep brilantne vyvažujú spevom, čím zvyšujú expresivnosť aj výbušnosť svojho hudobného prejavu.

O Terchovcoch vo všeobecnosti vieme, že sa dokážu vynásť v každej situácii. Keď napríklad neboli k dispozícii hudobné nástroje, umne si ich zhotovili sami. Muzikanti, ktorí museli kvôli obžive chodiť na sezónne roboty do bližšieho i vzdialenejšieho sveta, nemohli so sebou nosiť veľa batožiny – často ani svoje nástroje. Nakoľko ale bez muziky dlhšie vydržať nedokázali, mierne upravili drevené prepravky, do ktorých zbierali úrodu, natiahli na ne struny a hrali... Išlo o takzvanú terchovskú škatuľovú muziku. **Jubilant Alojz Mucha je aj výrobcom hudobných nástrojov.**

NA OSOBNÚ NÔTU

Roky rokúce ho počúvam a všimam si pozorne. Doma aj vo svete. A nielen ja! Vždy sa nájde veľa takých, čo dobrovoľne podľahnú

čaru predníkovho majstrovského „vyšívania“. Spomienky, dávne lásky, nádeje, sladké ilúzie, vyznania, komplimenty, prechádzky nebom, ale i ponosy, plač, sklamanie, skepsa, bolesť, exkurzia po chodbách pekla... A nad tým tróni majestát katarzného kúpeľa v podobe precítenia okamihu.

Každý muzikant, keď putuje do sveta, zvykne si pribaliť do cestovného batôžka aj niekoľko slz a smútkov. Terchovský obzvlášť. Túlanie, to zďaleka nie je len túžba po márnomyseľnosti, dobrodružstve, avantúre, huncútstve. Obsahuje v sebe i múdrosť pútnickej palice a silný náboj tvorivého hľadania, sebaskúmania, uvedomenia si vlastných možností a zmysluplnosti osobnostného poslania. A zároveň konfrontáciu s odlúčením. Rodina, najbližší kamaráti ostali doma a čakajú.

Každý muzikant má svoju melódiu a pieseň, každé husle majú svoju radosť i bolesť. A ľudia počúvajú. Temperament, clivota, bujarý čardáš, ťahavé trávnicce, dumné halgató... Aj husličky sa potrebujú vyžalovať vo všetkých hudobných rečiach. Žalujú, ale nestážujú sa. Kvília, ale slzy neronia. Rozkazujú, ale bez slova. Prosia, ale my sme lahostajní. Obdarúvajú, ale my neberieme. Mlčia, ale my chceme krik...

Tých niekoľko slz a smútkov si každý muzikant vedno s batôžkom odnesie do hrobu. Husle ostávajú nažive. Aby mohli vydať autentické svedectvo, že radosť a žiaľ sú od jednej matere. Veď preto sú rodnými sestrami!

A Lojzo Mucha si chodí po svete, aby mu tlmočil úprimnú reč srdca a príťažlivý zvuk duše svojich husličiek.

Jubilantovi v mene redakcie obecných novín Terchová, ako i našich čitateľov višujeme do ďalších liet pevné zdravie, nevyčerpatelnú životnú energiu, hojnosť tvorivých nápadov a čo najviac koncertov doma i v zahraničí. Ad multos annos, milý Lojzo!

Peter CABADAJ
FOTO – Milan KOSEC

Zvonica a Kaplnka svätého Floriána v Trnovom

Medzi pozoruhodné diela Alojza Muchu, ktoré vznikli v nedávnom období, patria Zvonica a Kaplnka svätého Floriána v Trnovom pri Žiline. Dňa 4. mája 2019 ich posvätil ordinár Ordinariátu ozbrojených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky biskup Mons. František Rábek. Nasledujúce riadky sú skrátanou verziou zaujímavého príspevku, v ktorom Alojz Mucha objasňuje genézu vzniku a symboliku kaplnky.

...Plastika svätca je osadená na troch skloplastových oblúkoch. Tie symbolizujú rieku, v ktorej bol pozemský život svätca Floriána násilne ukončený. Symbolizujú však aj, hovorovo povedané, tri prúdy na hasenie požiarov. V skulptúre sa nachádza len horná časť tela, čo dáva umocnenie myšlienkam sv. Floriána, že už nepotrebujú nohy a môžu sa šíriť aj bez nich. Pohľad jeho očí bez zreničiek je nasmerovaný do dverí kaplnky. Stačí sa zastaviť na prahu dverí a tam zistíte, že sa vám svätec pozerá rovno do očí. Nadobudnete tak pocit, že sa vznáša priamo pred vami, že sa na vás pozerá

z nadhľadu – „zhora“. V hrudi sv. Floriána je uložená antikorová kapsula, v ktorej sa nachádza dobová listina o vzniku tohto diela. Vložená kapsula do hrude v plastike je zapečatená mosadznou pečatou v spone pláštá, na ktorej sa nachádza vyobrazený erb obce Trnove.

Ďalším symbolom, a podľa mňa veľmi vzácnym, je jednoduchý kríž, ktorý svätec ľavou rukou chráni na svojej hrudi. Kríž je vyrobený z viac ako štyristo rokov starého dreva, pochádzajúceho z miestneho dreveného Kostola sv. Juraja. Posledným symbolom je zakódovaný rok vzniku tohto diela. Nachádza sa na rukávcoch svätca a ich šnúrovanie: IXIXI, teda 4. 5. 2019.

...Po posviacke zvonice s kaplnkou mi položili otázku, či som na soche aj podpísaný – a kde. Moja odpoveď znela: Nezvyknem sa na takéto diela podpisovať, chcem, aby si dielo žilo svoj život a svoju slávu. Nakoniec v tom poslednom symbole sa, chtiac-nechtiac, nachádzajú aj moje iniciály...

TEXT a FOTO – Alojz MUCHA

JARNÉ ZAKÁLAČKY MALI V MINULOSTI PRE GAZDOV VEĽKÝ VÝZNAM

Bolo zvykom, že gazdovia chovali pre svoju rodinu na zakálačku dve prasiatka. Keď sa všetko dobre vydarilo, prvá zakálačka bola pred Vianocami, druhá na jar – aspoň 10 dní pred Veľkou nocou. Zo zimnej zakálačky sa už všetko minulo, pretože zima bola dlhá, studená. Dobrým zdrojom energie bola aj slanina alebo jedlo z údeného mäsa.

V zime už kravičky nemali veľa mlieka, lebo čakali v jarnom období prírastok. Preto keď sa varilo jedlo, mastili ho ľudia slaninou alebo bravčovou masťou. Jarné zakálačky vydržali oveľa dlhšie. Kravičky na jar už dávali viacej mlieka, bol dostatok masla a tvarohu. Aj sliepky znášali vajíčka od jari až do jesene. Domáce produkty na prípravu jedál boli očividne vylepšené. Z jarnej zakálačky sa veľmi dôkladne spracovávalo mäso – pri výrobe klobás, solenom či údenom mäse. Všetko totiž malo vydržať na sená, čiže do žatevných prác až po kopanie zemiakov.

Mäso na klobásky sa krájalo na malé kocky, približne 1 až 2 cm. Mäso sa vtedy nemlelo. Prišlo k tomu až oveľa neskôr, čo si pamätám, o takých 8 – 10 rokov. Do pokrájaneho mäsa na klobásky sa pridalo dobre roztlčený cesnak so soľou, rasca, mleté korenie, červená mletá paprika a soľ. Všetko sa spolu dobre premiešalo a odložilo do vedľajšej miestnosti na 2 až 3 hodiny. Počas zakálačky sa varila vo veľkom hrnci kapustnica. Do nej sa dala variť podhrdlna, pečeň, slezina, obličky, mäso z lopatky, pridala sa mletá červená paprika, cesnak, cibuľa, korenie a soľ. Do kapustnice sa zvlášť uvarili zemiaky, ktoré ľudia jedli aj s vareným mäsom; trochu zemiakov sa naložilo i na tanier a zalialo kapustnicou. Neskôr, keď už bol k dispozícii mlynček, sa robili aj jaternice (*jelitka*). Drobné oriezky z mäsa sa upražili spolu s cibuľou, pomleli, pridala sa aj varená premletá krv, uvarené veľké krúpy (č. 10), posolilo sa a dochutilo majoránkou.

Jaternice sa pripravovali len do hrubých čriev, čo malo prasa. Tenké sa použili na klobásky. Črevá vtedy nebolo možné kúpiť, a tak sa muselo vystačiť s tým, čo bolo. V minulosti, asi pred 60 rokmi, nepamätám, že by sa robila tlačienka. Stalo sa tak až po tom, keď bolo dostať kúpiť mlynčeky, konzervy na zaváranie mäsa, črevá, sieťky, *pumple*. Viac sa tak robili zakálačky aj z kupovaného mäsa, lebo ľudia mali svoje produkty, keď prišli senné a žatevné práce, či kopanie zemiakov.

Mäso na klobásky sa natlačilo do špricky, ktorá mala na jednom konci rúrku – na ňu bolo navlečené črevo na klobásky. Z druhej strany sa dreveným *pulcom* tlačilo mäso, a to tak, že sa oprelo o hrud' a vytlačilo do čreva. Pri klobásach bol pracovník, ktorý črevo formoval (pridržiaval), aby sa klobásky dobre natlačili. Na takéto účely sa používal vyšší pracovný stôl. Pražením slaniny bola pripravená bravčová masť, sadlo sa krájalo na kúsky 5x10 cm, každý kúsok sa osolil. Všetko sa to natlačilo do sieťky a hneď údilo. Údeným sadlom sa zapražil šalátový prívarok, zelená fazuľka, hubová polievka. Išlo o takú úžasnú vôňu a chuť, že teraz môžete pražiť čím chcete, nedosiahnete to...

Bravčové paprčky sa dôkladne očistili a rozsekali aspoň na 3-4 časti, pridalo sa mäso aspoň z pol hlavy a varila sa huspenina. Pridal sa do nej cesnak, cibuľa, trocha zeleniny a huspenina sa pomaly varila aspoň tri hodiny. Vzápätí sa všetko precedilo cez sito, aspik sa dal do misiek. Potom sa vychladnuté mäso oddelilo od kosti a rozdelilo do misiek k aspiku. To bola tiež veľmi vzácna pochúťka.

Huspenina sa aj v minulosti dochutila krájanou cibuľou s octom. Mäso z jednej šunky sa zaváralo do sklenených fliaš. Keď už bolo dostať konzervy, mäso sa zaváralo do nich. Mäsiar, ktorý mal tiež konzervy, ich prišiel ľuďom do domu aj uzavrieť, pričom konzervy sa následne varili vo väčšom hrnci 3 až 3,5 hodiny. Zaváranie do konzerv bolo o niečo jednoduchšie, lepšie sa uskladnilo, a keď bolo treba, dalo sa ľahšie preniesť ako ťažká sklenená fľaša. Mäso sa pokrájalo na kúsky približne 4x4 cm. Každý kúsok sa osolil a mäso natlačilo či už do fliaše, alebo konzervy. Na vrch sa dali tri čierne korenia a dve voňavé korenia, uzatvorilo sa to a mohlo dať konzervovať (sterilizovať).

Obed bol podobný ako pri dnešných zakálačkách. Dnes sa varí obarvová polievka, ktorú konzumujeme s ryžou; v minulosti ľudia viac varili kapustnicu. Každý prítomný sa usadil okolo stola, do taniera vložila gazdinka trochu uvarených zemiakov, ktoré boli zaliate kapustnicou. Mäso z kapustnice sa vybralo a nakrájalo na taniere. Zemiaky boli v mise a každý si bral, na čo mal chuť. K dispozícii bol tiež zaváraný chren a varené sušené slivky s hruškami a jabĺčkami. Zo zakálačkovej kapustnice, aj s kúskami mäsa, sa vždy zaneslo susedom. Keď dostali susedia i surové mäso, hovorilo sa: „Doniesli sme vám ochutnať z našej chrbtoviny.“

Po obede sa pristúpilo k soleniu mäsa. Koryto bolo prenesené do izby a dôkladne sa nasolil každý kúsok mäsa soľou a roztlčeným cesnakom; niekde do solenia pridávali aj rascu. Slanina, šunka, reb-rá, kolená, časť hlavy – mäso na koryte sa prekladalo ráno a večer. Keď sa už soľ začala topiť a bolo trochu rôsolu, naberačkou alebo hrnčekom sa ním mäso znovu pooblievalo. Koryto sa zakrývalo plachtou, ktorá bola určená len na to. Solilo sa vždy dôkladne. Neexistovalo, aby gazda navaril rôsol a mäso solil, doslova kúpil vo vode. Takto solené mäso je už bez vône a chuti, to všetko „odišlo“ do vody. Keď sa mäso vysolilo, približne po 14 dňoch ho začali údiť. Údilo sa pomaly; zo začiatku sa zakúrilo čečinou, neskôr drevom zo suchých stromov sliviek. Poznám ľudí, ktorí tvrdia, že na údenie je najlepšie drevo z javora, ale suchého – a to hlavne na slaninu.

Teraz veľké starosti s údením nemáme. Zájdem do obchodu a výber je široký, či už údeného mäsa, rôznych výrobkov, slaniny... Ako nám mäso chutí, to už musí každý posúdiť sám. Cenovo to však nie je najlacnejšie.

Držková polievka z hlívy ustricovej (môžu byť aj šampiňóny)

Suroviny: kilogram hlívy ustricovej, 1-2 kocky hovädzieho bujónu, cibuľa, 3-4 strúčiky cesnaku, soľ, voda, červená mletá paprika, rasca, mleté korenie, majoránka, bravčová masť, vrecko kupovanej držkovej polievky, 4-5 zemiakov.

Postup: Najprv si očistíme a na plátky nakrájame hlívu ustricovú. Mierne ju posolíme a necháme 15 minút postáť. Medzitým očistíme cibuľu, pokrájame ju a rozpražíme na masti, pridáme mletú

papriku, hlivu trochu vytlačíme a dáme na cibuľu s paprikou. Zalejeme vodou, pridáme bujón, soľ, rascu a prikryté varíme, až sú huby mäkké. Zemiaky pokrájame a uvaríme zvlášť, pridáme ich do polievky aj s vodou, v ktorej sa varili. Pred ukončením vrecko drážkovej polievky rozmiešame v studenej vode a zahustíme polievku. Necháme povariť ešte 8 až 10 minút, pridáme mleté korenie, pretlačený cesnak a majoránku. Keď je polievka dochutená, môžeme ju servírovať.

Pečeňové dolky

Suroviny: 250 g bravčovej (teľacej alebo hydinovej) pečene, 500 g očistených a postrúhaných zemiakov, 2 vajcia, mleté korenie, soľ, trochu majoránky, 1-2 strúčiky cesnaku, podľa potreby strúhanka na zahustenie, olej na pečenie.

Postup: Na rozhorúčenom oleji na malej panvičke pečieme dolky (alebo na forme na volské oká). Placky pečieme pomaly z obidvoch strán. Podávame s dusenou zeleninou na masle, môžeme pridať pár kúskov varených zemiakov alebo hranolčeky.

Jahňacie mäso na smotane

Suroviny: 1200-1500 g jahňaciny, 4 vajcia, 3 dcl pochúťkovej smotany, 100 g masla, 4 strúčiky cesnaku, cibuľa, petržlenová vňať, soľ, mleté čierne korenie, štipka rasce, 2 dcl bieleho vína, 100 g údenej slaniny.

Postup: Mäso umyjeme, osušíme, posolíme a položíme na pekáč. Na pekáči ho obložíme maslom, pásikmi slaniny, posypeme rascou, pridáme na väčšie plátky pokrúpanú cibuľu. Mäso podlejeme trochou vody a bielym vínom. Prikryté v rúre ho dusíme do mäkka. Občas mäso v rúre polejeme výpekcom. Upečené a ochladnuté mäso pokrájame na porcie, výpek zlejeme, precedíme a dáme naspäť na plech. Nakrájané mäso naukladáme na precedený výpek. Smotanu zmiešame s vajcami, pridáme rozotrený cesnak, petržlenovú vňať a soľ (podľa chuti). Smotanu vylejeme na mäso a necháme zapiecť. Podávame s varenými zemiakmi a hlávkovým šalátom.

Rebarborový koláč s tvarohom

Suroviny na cesto: 700 g hladkej múky, 250 g masla, 200 g práškového cukru, 2 vajcia, prášok do pečiva, lyžica kakaa, štipka soli.

Plnka: 500 g tvarohu, mlieko podľa potreby, 2 vajcia, vanilkový cukor, citrón, kôra z citróna, mletá škorica, 150 + 150 g cukru, 500 g ošúpanej a na plátky pokrúpanej rebarbory.

Postup: Z uvedených surovín vypracujeme vláčne cesto, ktoré rozdělíme na dve časti. Jednu rozvalkáme a dáme na vymastený plech. Plnku vymiešame a 150 g cukru necháme do rebarbory. Tvarohovú plnku naniesieme na cesto na plechu. Rebarboru zamiešame so 150 g cukru, dáme na tvarohovú plnku, dobre ju popritláčame a zakryjeme druhým rozvalkaným plátom cesta. Koláč povrchu potrieme vajcom, poprepichujeme vidličkou a dáme piecť do vyhriatej rúry na 190°C asi polhodiny. Po upečení koláč výdatne pocukrujeme a krájame, až keď je dobre vychladnutý – najlepšie na druhý deň.

Vajíčkový šalát s majonézou, syrom a šunkou

Suroviny pre 4-5 osôb: 8-10 na tvrdo uvarených vajec, fľaška majonézy (väčšia), 150-200 g tvrdého syra, mladá cibuľka, pažitka, soľ, 150 g šunky, na ozdobu červená redkivka a šalátové listy.

Postup: Ošúpané uvarené vajíčka pokrájame na strojčeku na kolieska a dáme ich do misky. K vajíčkam pridáme postrúhaný syr, nadrobno pokrúpanú cibuľku, pažitku a šunku narezanú na rezančeky. Pridáme soľ, majonézu a všetko zľahka premiešame. Ak treba, dochutíme ešte solou. Vajíčkový šalát môžeme servírovať na dezertnom tanieri so šalátovým listom a ozdobným rezom redkivky. Šalát podávame s tmavým chlebom, respektíve pečivom. Vhodný je na raňajky alebo ako suchá večera.

Oľga CHUDOVSÁ, rodená Huličiarová

Liptovský Ján

FOTO – Marián ZAJAC

Sedem statočných...

Zo života školy

Naša trieda číta

Presne týmto sloganom sa môžu pochváliť deti z II.C, ktoré minulý týždeň čakalo veľké prekvapenie. V rámci projektu „Naša trieda číta“ a vďaka podpore vydavateľstva Martinus, si mohli vo svojej triede založiť novú triednu knižnicu a potešiť sa novými knižnými titulmi. V každom kúte triedy cítia ich príjemnú vôňu. Napriek tomu, že žijeme v dobe, kedy sa virtuálny svet stáva bežnou súčasťou našich životov, deti nedajú na svoje knihy dopustiť. Knihy sú vraj pre človeka tým, čo pre vtákov krídla. Sme si istí, že raz budú určite „lietať bez zlomených krídel“. Po návrate detí do škôl bude čakať nová triedna knižnica na svojich čitateľov aj v VI.B triede.

Zápis detí do I. ročníka

Mimoriadna situácia súvisiaca s ochorením Covid – 19 zasiahla do života každého z nás. Prísne obmedzenia i zákazy sa prejavili nielen v našich súkromných životoch, ale aj tých pracovných. Tento fakt mal dopad aj na zápis detí do 1. ročníka našej školy, ktorý sa uskutoční len vyplnením online – prihlášky bez osobnej prítomnosti rodičov a detí. Do našej školy sa prihlásilo 37 budúcich prváčikov, na ktorých sa veľmi tešíme.

Úspešná reprezentácia školy i obce

Naši žiaci sa online zúčastnili viacerých predmetových olympiád a súťaží, mnohým sa darilo veľmi dobre a úspešne reprezentovali školu i obec.

Olympiáda zo slovenského jazyka

Ema Holúbková IX.B – 1. miesto v okresnom kole, úspešná riešiteľka krajského kola, krásne 6. miesto

Olympiáda z geografie

Tomáš Vojtek VI.B – úspešný riešiteľ okresného kola
Linda Romančíková VII.A – úspešná riešiteľka okresného kola
Nina Holúbková VII.B – úspešná riešiteľka okresného kola
Ema Holúbková IX.B – úspešná riešiteľka okresného kola

Dejepisná olympiáda

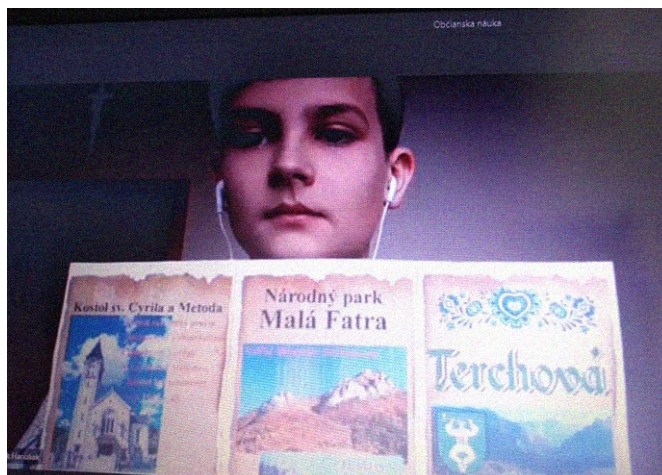
Tomáš Vojtek VI.B – úspešný riešiteľ okresného kola
Rebeka Hanuliaková VII.A – úspešná riešiteľka okresného kola
Nina Holúbková VII.B – úspešná riešiteľka okresného kola
Dominika Dikošová VIII.A – úspešná riešiteľka okresného kola
Nina Mažgútová VIII.B – úspešná riešiteľka okresného kola
Šimon Holúbek VI.B – úspešný riešiteľ okresného kola
Ema Holúbková IX.B – úspešná riešiteľka okresného kola

Biblická olympiáda

Nina Holúbková VII.B – úspešná riešiteľka dekanátneho kola
Alexandra Ondrušová VII.B – úspešná riešiteľka dekanátneho kola
Vanessa Jánošíková VII.B – úspešná riešiteľka dekanátneho kola

Pytagoriáda

Natália Jánošíková V.A – úspešná riešiteľka okresného kola
Daniel Holúbek V.B – úspešný riešiteľ okresného kola
Tomáš Vojtek VI.B – úspešný riešiteľ okresného kola
Marek Hanuliak VI.B – úspešný riešiteľ okresného kola

FOTOARCHÍV – ZŠ S MŠ TERCHOVÁ

Život a dielo A. F. Kollára zobia interiér školy

AUTOR – Milan OPALKA

V apríli 2018 zrealizovalo Miestne kultúrne stredisko v Terchovej (MKS) v spolupráci so Žilinským samosprávnym krajom, pri príležitosti 300. výročia narodenia A. F. Kollára, výstavu Slovenský Sokrates z Terchovej – Adam František Kollár (1718 – 1783 – 2018). Vtedy bola aj osadená a slávnostne odhalená busta patróna našej základnej školy pred školskou budovou v ústredí od akademického sochára Milana Opalku.

Autorom spomínanej výstavy je Peter Cabadaj, výtvarné a grafické riešenie navrhol Ján Novosedliak. Po skončení expozičného projektu sa ujala myšlienka Rudolfa Patrničiaka darovať prostredníctvom MKS pätnásť panelov (150 x 100 cm) o živote a diele terchovského rodáka našej základnej školy, ktorá hrdo nesie jeho meno. Panely boli uložené do depozitu s nádejou, že sa časom nájde vhodné a priestrané miesto na ich trvalú prezentáciu. V marci 2021 sa podarilo nainštalovať panely do interiéru hlavnej chodby v budove základnej školy v Struhárni.

Pomerne rozsiahly výstavný projekt, ktorý dopĺňa na čelnej stene busta A. F. Kollára od majstra Opalku, si teda našiel dôstojné miesto a môže tak inšpirovať žiakov, učiteľov, rodičov a priateľov našej školy.

TEXT a FOTO – Marián ZAJAC

Životné jubileum Petra Cabadaja

Dňa 10. apríla 2021 oslávil svoje polokruhle životné jubileum, 55 rokov, náš rodák, zakladateľ novín Terchová a ich prvý šéfredaktor Peter Cabadaj. V mene čitateľov a redakcie obecných novín chceme čínorodému oslávencovi do ďalších liet popriať pevné zdravie, rodinné šťastie, hojné Božie požehnanie a neutíchajúci zdroj tvorivej energie. Ad multos annos, milý Peter!

-red-

MALBA – František MUCHA

Monika Berešíková v prvom rade druhá sprava

Monike Berešíkovej prirástol k srdcu futbal

Bábiky, kočiariky a iné dievčenské hračky by ste v detstve u nej hľadali márne. Moniku Berešíkovú, o ktorej bude v nasledujúcich riadkoch reč, to ťahalo vždy viac k chlapčenským záľubám, ktorým dominuje šport.

Monikin športový repertoár je naozaj široký, o čom som sa mohol počas mnohých školských turnajov presvedčiť na vlastné oči. Či to bola vybíjaná, florbal, futbal atď., všade bola líderkou a neúnavnou bojovníčkou. Nečudo, že chýr o jej talente zachytil Laco Németh, známa osobnosť pôsobiaca v slovenskom ženskom futbale, a Moniku zlanáril k žilinským šošonkám, medzi ktorými pôsobí už druhý rok.

Momentálne 16-ročná futbalistka je členkou družstva U 19 hrájúceho prvú ligu dorasteniek. Ako jedna z najmladších už stihla z postu strednej záložníčky streliť 10 gólov, pod ďalšie sa podpísala svojimi asistenciami. Dokonca sa jej podaril v zápase proti Banskej Bystrici husársky kúsok, keď súperovi spod Urpína nasúkala štyri góly! Nechajme však o svojom športovom príbehu rozprávať samotnú Moniku, aktuálne študentku manažmentu v športovej triede na Spojenej škole Rosinská cesta v Žiline.

„Už od mala ma bavili chalanské športy – box, futbal, hokej. Kopala som do všetkého, čo bolo na zemi. Pozerala som v televízii futbal a mojím motivátorom k nemu bol Ronaldo. Rozmýšľala som aj o boxe, že by som sa mu venovala. Z môjho pohľadu je to veľmi zaujímavý šport.“

S partiou kamarátov sme chodili na ihrisko a hrávali futbal, v zime hokej. Futbal ma však oslovil najviac, a tak som od siedmich rokov aktívne hrávala s chlapcami za Terchovú. Začínala som ako brankárka, ale postupne som sa prepracovala na post záložníčky a mám rada ofenzívu. Môj sen bol dostať sa do Žiliny. V Terchovej, kde fungoval veľmi dobrý kolektív a bol kopec ‚srandy‘,

si ma všimli tréneri zo Žiliny. Teraz je to úplne iné hrať iba s dievčatami. Našťastie, nie som v Žiline sama Terchovka, pretože tam je i moja dlhoročná kamarátka a výborná športovkyňa Ema Holúbková, s ktorou som na základnej škole zažila veľa športových úspechov vo florbale, vybíjanej aj futbale. Vedno s ňou sme sa na Sihle spoločne zdokonaľovali.

Ešte som skúšala rok chodiť na thajský box, ale ako pôsobím v Žiline, sústredím sa už iba na futbal. Je to splnený sen a neopísateľné pocity hrať prvú ligu. V prvom momente som bola šťastná, no zároveň plná obáv. Mala som veľa otázok, ako ma v kolektíve prijímajú medzi sebou. Dopadlo to veľmi dobre a po pár tréningoch som bola rada, že som si našla dobrú partiu. Sme dobrý kolektív a podporujeme sa.

Futbal mi prirástol k srdcu, preto som si vybrala športovú školu. A hoci ho je teraz možno príliš, dúfam, že mi radosť z neho zostane. Raz by som sa chcela dostať do FC Liverpool, je to môj sen.

Chcela by som sa poďakovať mojej rodine a kamarátom, ktorí ma podporujú a držia palce. Veľmi si to vážim. Znamenajú pre mňa veľa a som rada, že ich mám. Bez nich by som nebola tam, kde som dnes – sympaticky uzavrela svoje rozprávanie zverenkyňa trénera Stanislava Cenigu v MŠK Žilina. Monike preto zaželajme, nech sa jej sny naplnia a nech v živote robí radosť sebe aj svojim fanúšikom.

Marián ZAJAC
FOTOARCHÍV – MŠK Žilina

VI. ročník Školy futbalu

Počas leta, presnejšie od 12. do 16. júla 2021, sa uskutoční v Terchovej futbalový kemp Školy futbalu, ktorý bude zorganizovaný v spolupráci s MŠK Žilina a s podporou domáceho klubu FK Terchová. Tento kemp je odporúčaný pre deti s ročníkom narodenia 2006 – 2015. Deťom sa budú venovať skúsení tréneri pod odborným dohľadom hlavného trénera kempu Petra Zubku z mládežníckej Akadémie MŠK Žilina. Ambasádorom podujatia bude Dávid Ďuriš, hráč MŠK Žilina a reprezentant Slovenska U 21. Podrobnejšie informácie o zaujímavom podujatí si môžete nájsť na www.skolafutbalu.sk/terchova

-zaj-

V nových dresoch do novej sezóny

Dobrovoľne na Sihlu

Takéto motivačné heslo si zvolilo vedenie FK Terchová po uplynutí pandemického lockdownu, ktorý tvrdo zasiahol aj oblasť amatérskeho športu od najmenších detí po dospelých. Od polovice apríla tak postupne, v zmysle celoštátne prijatých opatrení, začínajú obnovovať tréningovú a športovú činnosť všetky zložky klubu, aby boli pripravené na rozbeh súťaží, ktorých podmienky a pravidlá aktuálne pripravuje Slovenský futbalový zväz.

Do netrpezlivo očakávaného reštartu súťaží vstúpia naši futbalisti s novými, originálnymi dresmi. Ich dizajn navrhol akad. sochár Milan Opalka, ktorý sa inšpiroval terchovskou symbolikou. Vďaka sponzorom Viktorovi Holúbkovi a Pavlovi Romančíkovi sa podarilo dresy zadovážiť. Informáciou z podobného súdka je aj plánované zhotovenie novej klubovej vlajky, ktorá by mohla uzrieť svetlo sveta v lete pred novou sezónou. Dresy i vlajky sú síce pekná vec, no podstatou futbalu vždy bola, je aj zostane športová a súťažná stránka. Preto terchovskí futbalisti veria, že v lepších a priaznivejších časoch sa pri tréningoch a zápasoch budú môcť stretávať a tešiť spolu so svojimi fanúšikmi, ktorým vôňa trávnicka i zápasová atmosféra tiež dlho chýbali. Hádám už onedlho si preto všetci budú môcť povedať – dobrovoľne na Sihlu!

Marián ZAJAC

FOTO – Andrej OPALKA

Medzinárodný úspech mladej terchovskej umelkyne Alexandry Ondrušovej jej umožní vystúpiť na rôznych festivaloch v Taliansku. FOTOARCHÍV - Alexandra Ondrušová.